Metodika povijesti umjetnosti: Vinkovački vremeplov - prijedlog projektne nastave iz srednjoškolskog predmeta Likovna umjetnost

Ištvan, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:215:436403

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI

NASTAVNIČKI ODSJEK

Diplomski rad

VINKOVAČKI VREMEPLOV: PRIJEDLOG PROJEKTNE NASTAVE IZ SREDNJOŠKOLSKOG PREDMETA LIKOVNA UMJETNOST

Martina Ištvan

Mentor dr. sc. Frano Dulibić, redovni profesor

Komentorica: dr. sc. Josipa Alvіž, docentica

ZAGREB, 2019

Temeljna dokumentacijska kartica

Sveučilište u Zagrebu
Akademija likovnih umjetnosti
Nastavnički odsjek
Diplomski studij

Diplomski rad

VINKOVAČKI VREMEPLOV: PRIJEDLOG PROJEKTNE NASTAVE IZ SREDNJOŠKOLSKOG PREDMETA LIKOVNA UMJETNOST

Martina Ištvan

SAŽETAK

U diplomskom radu dan je prijedlog projektne nastave iz srednjoškolskog predmeta Likovna umjetnost, usmjerene na učeničko istraživanje povijesti umjetnosti i kulturne povijesti Vinkovaca. Projekt je zamišljen kao terenska nastava koja se izvodi u samom gradu te je stoga prvenstveno namijenjen učenicima koji pohađaju školu u Vinkovcima. Temelji se na radu u skupini i timskom radu koji se odvijaju kroz osam tjedana. Konačni rezultat projekta je izrada dokumentarnog filma o Vinkovcima u kojem bi se pokazala vještina i znanja koje su učenici stekli tijekom rada na projektu.

Rad je pohranjen u:
Rad sadrži: 97 stranica, 13 priloga. Izvornik je na hrvatskom jeziku.
Ključne riječi: projektna nastava, srednjoškolski predmet Likovna umjetnost, Vinkovci, multimedijalnost
Mentor: dr. sc. Frano Dulibić, redovni profesor
Komentorica: dr. sc. Josipa Alviž, docentica, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Ocjenjivači: dr. sc. Frano Dulibić, redovni profesor, dr. sc. Josipa Alviž, docentica
red.prof. Daniel Kovač, doc. art. Vojin Hraste

Datum prijave rada: _____

Datum predaje rada: _____

Datum obrane rada: _____

Ocjena: _____

Izjava o autentičnosti rada

Ja, Martina Ištvan, diplomantica na Nastavničkom odsjeku Akademije likovnih umjetnosti Sveučilišta u Zagrebu, izjavljujem da je diplomski rad pod nazivom *Vinkovački vremeplov: prijedlog projektne nastave iz srednjoškolskog predmeta Likovna umjetnost* rezultat mog istraživanja i u potpunosti samostalno napisan. Također, izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije izravno preuzet iz navedene literature ili napisan na nedozvoljen način, te da se tekst u potpunosti temelji na literaturi kako je navedeno u bilješkama, uz poštivanje etičkih standarda u citiranju i korištenju izvora.

U Zagrebu, Vlastoručni potpis

Sadržaj

1. Uvod 6

2. Tijek projektne nastave 7

2.1. Terenska nastava 7

2.2. Prijedlog projektne nastave *Vinkovački vremeplov* u sklopu Predmetnog kurikuluma Likovna umjetnost 8

2.3. Domene (ključni koncepti) u Prijedlogu projektne nastave Vinkovački vremeplov 9

2.4. O uvođenju medija i medijske pismenosti u nastavu 10

3. Uvodno predavanje 11

4. Prva Grupa: Od neolitika do željeznog doba 11

4.1. Prvi tjedan – posjet Gradskom muzeju Vinkovci 13

4.2. Drugi tjedan: Povijest prapovijesnih kultura Vinkovaca – razrada scenarija 14

4.3. Treći tjedan: Posjet Arheološkom parku Sopot; Snimanje video materijala 14

4.4. Četvrti tjedan: Orion – najstariji indoeuropski kalendar 15

4.5. Predavanje i intervju 17

5. Druga Grupa: *Colonia Aurelia Cibalae* – Rimsko razdoblje 18

5.1. Prvi tjedan: Izrada makete Colonie Aurelie Cibalae 19

5.2. Drugi tjedan: Vjerski i umjetnički život Cibalae; Otkriveni kipovi iz Cibalae 19

5.3. Treći tjedan: Analiza rimskih kipova 23

5.4. Prikupljanje informacija i razrada scenarija 23

5.5. Četvrti tjedan: Snimanje video materijala o povijesti Cibalae 24

6. Treća grupa: Srednji vijek i Vojna krajina 25

6.1. Područje Meraje i urbanizam Vojne Krajine 26

6.2. Prvi tjedan: Razrada scenarija; povijest naselja Sveti Ilija 27

6.3. Drugi tjedan: Snimanje video materijala i mapiranje područja Meraje 27

6.4. Treći tjedan: Crtanje urbanističkog plana Vojne Krajine 28

6.5. Četvrti tjedan: Snimanje video materijala o povijesti Vojne krajine 29
7. Četvrta grupa: 18. i 19. stoljeće 29
7.1. Prvi tjedan: Zgrada Brodske imovne općine – djelo Hermana Bolléa 31
7.2. Drugi tjedan: Posjeta crkvi Svetog Euzebija i Poliona 32
7.3. Treći tjedan: Crtanje tlocrta Vinkovaca 32
7.4. Četvrti tjedan: Razrada scenarija i snimanje zvučnog materijala 33
8. Peta grupa: Umjetnost 20. i 21. stoljeća 33
8.1. Prvi tjedan: Izrada spomenara javne skulpture 34
8.2. Drugi tjedan: Posjeta Gradskom muzeju Vinkovci; zbirka slikarstva 38
8.3. Treći tjedan: Komparacija stare i nove arhitekture 39
8.4. Četvrti tjedan: Priprema za intervju sa umjetnikom 39
8.5. Peti tjedan: Intervju sa umjetnikom 40
9. Peti tjedan: Samostalno istraživanje 40
10. Šesti tjedan: Montaža 40
10.1. Tijek montaže 41
11. Sedmi tjedan: Priprema izložbe 42
12. Osmi tjedan: Okrugli stol i završna izložba 43
13. Zaključak 44
14. Vrednovanje 45
14.1. Upitnik – prijedlog za poboljšanje grada 46
14.2. Lista za procjenu individualnog rada 48
14.3. Lista za evaluaciju učenika 49
14.4. Lista za evaluaciju projekta 50
15. Prilozi 53
15.1. Prilog 1: Vremenik 53
15.2. Prilog 2: Kratka povijest Vinkovaca 55

15.2.1. Starčevačka kultura 55
15.2.2. Sopotska kultura 55
15.2.3. Brončano doba 56
15.2.4. Vučedolska kultura 56
15.2.5. Vinkovačka kultura 57
15.2.6. Keltsko - latenska kultura 57
15.2.7. Rimsko razdoblje 58
15.2.8. Srednji vijek 59
15.2.9. Vojna Krajina 60
15.3. 20. stoljeće 60
15.3.1. Zgrada brodske imovne općine – djelo Hermana Bollea 61
15.4. Prilog 3: Radni listovi; Prva grupa 63
15.5. Prilog 4: Radni list; Druga grupa 74
15.6. Prilog 5: Crkva sv. Ilije s grobljem na katastarskom planu iz 1780.-5. 76
15.6.1. Prilog 6: Tlocrt ranoromaničke crkve sv. Ilije na Meraji 77
15.6.2. Prilog 7: Plan grada Vinkovaca iz 1847. godine 78
15.7. Prilog 8: Radni list; Četvrta grupa 79
15.7.1. Prilog 9: Radni list; Četvrta grupa 82
15.8. Prilog 10: Karta grada Vinkovaca s označenim lokacijama skulptura. 85
15.8.1. Prilog 11: Radni list; Peta grupa 86
15.8.2. Prilog 12: Radni list; Peta grupa 88
15.8.3. Prilog 13: Radni list; Peta grupa 89
16. Sažetak/Summary 94
17. Literatura 95

1. Uvod

"Kultura jednoga grada je ogledalo u kojem se zrcali njegova svijest, vjerovanje i tradicija. Kultura otvara vrata institucija, hramova i memorije grada. Ona govori o svemu što je život stvorio radi života, ona je ključ života."[1]

Navedeni citat najbolje opisuje razlog zašto sam se odlučila izraditi prijedlog projektne nastave o Vinkovcima, jednom od najstarijih europskih gradova, kontinuirano naseljenom od neolitika do danas, u kojem su tragove ostavile mnoge kulture. Projektna nastava zamišljena je kao način osvještavanja bogate kulturne i umjetničke prošlosti i sadašnjosti Vinkovaca[2] te njegovih turističkih potencijala kroz raznovrsnu kulturnu ponudu. Nemar i manjak poštovanja prema kulturnoj povijesti je odraz trenutačnog stanja u gradu koje bi se trebalo popraviti. Obrazovanje mladih jedan je od načina za ponovno oživljavanje kulture grada koja je nepravedno zanemarena. Prijedlog projektne nastave *Vinkovački vremeplov* je zamišljen u trajanju od osam tjedana u kojem bi sudjelovali učenici sva četiri razreda srednje škole koji pohađaju gimnazijski program u Vinkovcima. Učenici bi u predviđenom periodu snimali dokumentarni film o Vinkovcima u kojem bi prezentirali stečena znanja o povijesti i povijesti umjetnosti grada. Odabrala sam projektnu nastavu kao nastavnu strategiju jer smatram da učenici na kvalitetniji način uče i primaju informacije s kojima su okruženi. U pokušaju osuvremenjivanja nastave odabrala sam video medij jer je aktualan i blizak mladim generacijama te njihovom načinu izražavanja. Projektna nastava Vinkovački vremeplov korelira s *Kurikulumom na nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj* (*Predmetni kurikulum Likovne umjetnosti*)[3] po strukturi domena (Stvaralaštvo i produktivnost, Doživljaj i kritički stav, Umjetnost u kontekstu), po odgojno- obrazovnim ishodima i po temama koje kurikulum nalaže. Korelira i s nastavnim predmetima *Povijest* i *Geografija* s ciljem interdisciplinarnog povezivanja nastavnog sadržaja. Projekt je usmjeren prema cjelovitijem upoznavanju s gradom i njegovim institucijama s kojima bi škola i učenici trebali uspostaviti suradnju, a to su Gradski muzej Vinkovci, Galerija Slavko Kopač, Turistička zajednica grada Vinkovaca i Gradska knjižnica Vinkovci.

[1] Drago Širić, *Vinkovci pisani starim razglednicama*, Vinkovci: Matica Hrvatska Vinkovci, 2002., str 139.
[2] Vidi Prilog 2: Kratka povijest Vinkovaca
[3] Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_162.html (pregledano 31. ožujka 2019.)

2. Tijek projektne nastave

Učenici tijekom četiri tjedna istražuju zadane teme na različite načine: čitanjem, pisanjem, crtanjem, mapiranjem, fotografiranjem, izradom spomenara i makete, snimanjem dokumentarnog filma. Sav radni materijal (radni listovi, karte, mape, crteži, fotografska dokumentacija) koji su učenici izradili tijekom projekta bit će izložen u sklopu školske izložbe. Nakon završetka četvrtog tjedna učenici imaju jedan tjedan u kojemu rade intervjue sa članovima svoje obitelji. Cilj projekta je uključiti cijelu zajednicu, od muzejskog osoblja, nastavnika, pisaca i umjetnika koji rade na području Vinkovaca, do članova obitelji. Učenici će steći iskustvo timskoga rada, rada u skupini i samostalnog rada. Rad u skupini je predviđen u prva četiri tjedna tijekom kojih prevladava suradničko učenje. Samostalni rad je predviđen za peti tjedan u kojemu učenici rade intervjue sa starijim članovima svoje obitelji, susjedima i poznanicima. Grupni rad je preduvjet za izradu dokumentarnog filma i izložbe kojima se sintetiziraju stečeno znanje i iskustvo. Šesti projektni tjedan je predviđen za montažu snimljenih kadrova. U sedmom tjednu učenici pripremaju prostor za izložbu, prikupljaju materijal i dogovaraju se oko rasporeda i smještaja izložbenog materijala. Izložba se otvara u osmom tjednu u kojemu učenici prezentiraju projekt (Vidi Prilog 1: Vremenik).

.

2.1. Terenska nastava

Prednost rada na projektnoj nastavi u Vinkovcima je u tome što je grad površinom malen i lokacije koje bi učenici posjećivali su unutar samog centra grada, osim Sopota koji je malo udaljeniji. Učenici bi dobili priliku sudjelovati u vanučioničkoj nastavi i direktno istraživati grad, njegovu povijest, arhitekturu, urbanizam, institucije i umjetnost. Povezali bi se sa kulturnim institucijama i upoznali dijelove grada koje do sada vjerovatno nisu imali prilike vidjeti ili ih nisu iskusili na način zamišljen projektom. Projekt je interdisciplinaran, korelira sa predmetima Povijest i Geografija koji su integrirani u svako učeničko istraživanje. Osim navedenih predmeta učenicima se otvaraju nova vrata u područje arheologije. Naime, učenici tijekom projekta posjećuju arheološka nalazišta gdje su pronađeni povijesno značajni predmeti koje će kasnije vidjeti u prostorima muzeja.

Osim procesa snimanja i montiranja video materijala u prijedlog projektne nastave su integrirane i zanemarene vještine: crtanje, skiciranje, maketiranje i mapiranje. Učenici nakon završetka osnove škole ne prakticiraju u dovoljnoj mjeri ove vještine. U daljnjem srednjoškolskom obrazovanju zanemaruju se njihove psihomotoričke sposobnosti. Crtanje, maketiranje i mapiranje

produbljuje percepciju i odnos prema prostoru te služi za bolje razumijevanje i snalaženje u prostoru. Rad sa rukama potiče kreativnost, a najviše cijenimo ono što trebamo sami izraditi što pozitivno utječe na učenikovo samopouzdanje. Osim proučavanja stare znamenite građe učenici istražuju i suvremenu arhitekturu Vinkovaca. Cilj je kroz komparaciju osvijestiti odnos prema kulturnoj baštini te probuditi interes za očuvanje i njegovanje kulturnih dobara. Nastava u kojoj učenici uče, slušaju, istražuju i djeluju ih pri završetku projekta stavlja u poziciju učitelja. Na okruglom stolu koji je predviđen u zadnjem tjednu prije završne izložbe, učenici dijele svoja iskustva i znanja sa spisateljima i znanstvenicima koji istražuju Vinkovce. Cilj je ohrabriti učenike i pokazati im da su oni isto sposobni dijeliti stečeno znanje.

Tijekom intervjua s umjetnikom kojega osmišljava i vodi zadnja grupa, učenici nisu samo primatelji znanja već umjetnik stavlja učenike u poziciju govornika koji dijele svoja znanja i iskustva.

Izložba kao konačan produkt je pokazatelj uspješnosti projekta. Učenici će dobiti iskustvo pripremanja i rada na izložbi te iskustvo samog izlaganja. Učenici volonteri trebaju surađivati sa grafičkim dizajnerom i izraditi promotivne materijale (letke, plakate i pozivnice) za izložbu. Učenici će na ovaj način dobiti cjelovito iskustvo rada na projektu.

Nakon izložbe predlažem da se dokumentarni film uvede kao nastavni materijal koji će gledati i buduće generacije vinkovačkih učenika. Isto tako predlažem da se projekt prijavi HRT televiziji da se snimi emisija ili prilog koji bi se emitirao na televiziji. Napravljeni materijal bi se mogao iskoristiti i za Turističku zajednicu grada Vinkovaca, a vjerujem da bi i pojedini filmski festivali (npr. *Filmska revija mladeži, Four River Film Festival*) bili zainteresirani za prikazivanje ovog dokumentarnog filma.

2.2. Prijedlog projektne nastave *Vinkovački vremeplov* u sklopu Predmetnog kurikuluma Likovna umjetnost

Prijedlog projektne nastave *Vinkovački vremeplov* je usklađen sa novim *Kurikulumom za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj* (*Predmetni kurikulum Likovne umjetnosti*) u kojem je provođenje projektne nastave integrirano u nastavni program. Sve etape projekta su povezane i usklađene sa pojedinim godinama učenja, poučavanja predmeta i temama koje kurikulum nalaže. U prijedlogu ove projektne nastave sam nastojala stvoriti projekt koji ispunjava svrhu novog kurikuluma, a to je oblikovanje osobnog i društvenog identiteta učenika; oplemenjivanje slike o sebi i o svijetu u kojemu žive; razvijanje sposobnosti kreativnog mišljenja i djelovanja; usvajanje likovne i vizualne pismenosti te praktičnu primjenu tehnika, alata i medija. Ključni koncepti, to jest, domene koje zrcale osnovna područja

ljudske osobnosti i aktivnosti (psihomotoričko, afektivno i kognitivno područje) čine strukturu predmetnog kurikuluma *Likovna umjetnost* po kojima sam se vodila u stvaranju ove projektne nastave. Ključni koncepti su podijeljeni u tri domene koje su različito zastupljene po razredima te se međusobno prepliću, a to su: *Stvaralaštvo i produktivnost, Doživljaj i kritički stav* i *Umjetnost u kontekstu,* kojima je glavna svrha naglašavanje ključnih sadržajnih i odgojno-obrazovnih sastavnica predmeta. Domena *Stvaralaštvo i produktivnost* obuhvaća rekonstrukciju stvaralačkog procesa u umjetničkim djelima, praktično i teorijsko upoznavanje različitih likovnih materijala, tehnika, alata, medija, likovnoga/vizualnoga jezika i umjetničkih koncepata. U središtu domene je stvaralački (kreativni) proces u kojem iskustvo stvaranja učenicima omogućava izražavanje i produkciju ideje gdje učenici razvijaju psihomotoričke i intelektualne vještine. U domeni *Doživljaj i kritički stav* učenici formiraju stav o likovnim djelima, vizualnoj okolini, likovnome stvaralaštvu i kulturnoj baštini te se učenike potiče na aktivno sudjelovanje u kulturnim i umjetničkim događajima. U domeni *Umjetnost u kontekstu* učenici se upoznavaju sa društvenim, kulturnim i povijesnim kontekstom u kojem se likovna djela javljaju. Učenike se potiče na uvažavanje kulturnih raznolikosti i razvijanje kritičkog stava prema okolini.[4]

2.3. Domene (ključni koncepti) u Prijedlogu projektne nastave Vinkovački vremeplov

U domeni *Stvaralaštvo i produktivnost* učenici razvijaju senzorne, izražajne, praktične, intelektualne i psihofizičke sposobnosti i vještine kroz rad na maketi, crtanje, skiciranje, pisanje scenarija, mapiranje, glumu, snimanje i fotografiranje. Učenici istražuju i izražavaju ideje uporabom različitih medija s kojim se susreću tijekom projekta. Praktično i teorijsko upoznavanje odmah provode u djelo i nude vlastita rješenja na zadane probleme. U domeni *Doživljaj i kritički stav* učenici razvijaju analitičko i kritičko mišljenje kroz aktivno promatranje i raspravljanje o likovnim djelima koje analiziraju na samoj lokaciji. U projektu je frontalan oblik nastave skoro u potpunosti odbačen, učenici samostalno istražuju i aktivno sudjeluju u svakoj etapi nastave, a nastavnici su u ulozi mentora, odnosno medijatori koji učenike usmjeruju i motiviraju na rad. U domeni *Umjetnost u kontekstu* učenici proučavaju ljudske zajednice i kulturu područja Vinkovaca. Kontekst se povezuje sa prethodnim i novostečenim iskustvom kroz vlastiti stvaralački izričaj. Učenici razvijaju svijest o raznolikosti kulturne baštine grada u kojemu žive te propituju njegovu vrijednost u globalnom kontekstu. Ostvarujući zadane odgojno-obrazovne ciljeve pojedinih domena, učenici razvijaju kompetencije koje su im potrebne za cjeloživotno učenje: služe se

[4] Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_162.html (pregledano 31. ožujka 2019.)

likovnim/vizualnim jezikom, relevantnim izvorima na materinjem i stranom jeziku, razvijaju matematičku kompetenciju kroz razvijanje prostornih koncepata (snalaženje u prostoru, crtanje tlocrta i mapiranje), a posebno je naglašena digitalna kompetencija (snimanje i fotografiranje, uređivanje). Učenici uče kako organizirati vlastito učenje i poučavanje, koriste znanja koje su stekli i uče od drugih učenika. Koriste i njeguju međuljudsku i građansku kompetenciju i poduzetništvo kroz suradnju sa stručnjacima, umjetnicima i lokalnom zajednicom.[5]

2.4. O uvođenju medija i medijske pismenosti u nastavu

U knjizi Suvremena *umjetnost u obrazovanju, Uloga novih medija u nastavi likovne kulture u gimnaziji* (2018.) Maja Bosnar ističe važnost razvijanja digitalnih kompetencija u obrazovanju: "Kako su novi mediji ostavili duboki trag na samo poimanje informacije, aktualnosti, znanja, a samim time i učenja i podučavanja, adekvatna reakcija i pojedinaca i institucija u prosvjeti, svakako je ona koja u punom smislu razumije novomedijsku realnost, informatičko doba i suvremene tehnologije, te koja ide u korak s vremenom, nadilazeći vrijeme i prostor u korist poticanja informacije - učenja."[6] Novi mediji koje spomenuta autorica opisuje kao novu didaktičku platformu predstavljaju temelj ovog projekta. Iako se tehnološko osuvremenjivanje škola u Hrvatskoj provodi sporo zbog nedostatka resursa i drugih čimbenika, moguće je uvijek koristiti se materijalima koji su nam dostupni. Prijedlog projektne nastave *Vinkovački vremeplov* je fokusiran na ono što imamo i na ono što nam grad kao zajednica može pružiti. Projekt je usmjeren na suradnju i na povezivanje s lokalnom zajednicom koja ima resursa za ostvarenje postavljenih ciljeva. Ukoliko škola ne posjeduje ili si ne može priuštiti video kameru, učenici materijale mogu snimati sa svojim mobitelima čije su kamere danas toliko napredne i kvalitetne da možda i nije potrebno kupovati profesionalnu opremu. Cilj je da učenici nauče koristiti svoje mobitele za plemenitije i bolje svrhe, kao što je snimanje dokumentarnog filma. Koristiti će digitalne alate za izradu promotivnih materijala za izložbu. Snimač zvuka se isto tako može posuditi od radio postaje, Vinkovačke televizije i sličnih resursa. Svi oni mogu postati i pokrovitelji projekta koji bi se adekvatno predstavili na filmu i izložbi. Ideja projekta je osuvremenjivanje načina učenja kroz direktno iskustvo u mediju za kojeg smatram da je najbliskiji učenicima, a to je video. Snimanje, fotografiranje i montiranje su procesi koje učenici rade u svojoj svakodnevnici, ali ne ulaze u

[5] Usp. Isto.

[6] Maja Bosnar, *Suvremena umjetnost u obrazovanju, Uloga novih medija u nastavi likovne kulture u gimnaziji*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti, 2018., str. 51.

njegovu dubinu nego se bave sa površnim stvarima (selfiji, snimanje školskih tuča i slično). Cilj je da se ti svakodnevni procesi uobliče u smislenu i kompleksnu strukturu koja bi učenicima dala uvid u važnost kvalitete učenja i rada. Osim navedenih procesa učenici bi se tijekom projekta često služili i internetom pri rješavanju zadataka u kojima se koriste relevantnim internetskim izvorima.

3. Uvodno predavanje

Tjedan prije održavanja uvodnog predavanja razrednici upućuju učenike u projekt s najbitnijim informacijama (snimanje dokumentarnog filma o Vinkovcima, vremensko trajanje projekta, završna izložba) i traže pet dobrovoljaca iz prvog, drugog i četvrtog razreda te deset iz trećeg razreda koji bi sudjelovali u projektu. Uvodno predavanje se odvija tijekom prvog tjedna. Učenicima se prezentira projekt te se oni dijele u istraživačke skupine. Uvodno predavanje nije zamišljeno kao opsežno i dugotrajno, već se iznose zanimljive informacije i pitanja koja bi trebala potaknuti interes učenika. Učenicima se daju informacije o snimanju dokumentarnog filma i završnoj izložbi, dok etape projekta ostaju tajna. Smatram da ukoliko se učenicima otkrije previše informacija da će im se projekt dojmiti kao naporan i dugotrajan koji oduzima previše vremena. Ukoliko se projekt odrađuje sistematski kroz etape i zadatke koji se otkrivaju postupno učenici neće osjetiti težinu projekta. Svaki tjedan se otkriva dio zadatka koji slijedi u drugom tjednu. Učenici si neće međusobno dijeliti materijale (osim u slučaju kada je to dio zadatka) jer oni ostaju kod mentora. Do završetka projekta učenici neće imati priliku vidjeti materijale od drugih skupina. Smatram da je efekt iznenađenja koji bi uslijedio tijekom gledanja filma i ostalog materijala odličan način za učenje i razumijevanje gradiva. Učenici će gledati svoje kolege kako u filmu glume, pričaju, intervjuiraju, crtaju i slično. Sigurna sam da bi učenici pomno promatrali i više puta pregledali film, zato što i oni i njihove kolege, prijatelji i članovi obitelji pojavljuju u njemu. Na taj način bi učili o dijelovima vinkovačke povijesti koju nisu sami proučili.

Uvodno predavanje se snima i dijelovi snimljenog materijala će poslužiti za prvi kadar koji bi trebao dati uvid u temu, tijek i ciljeve projekta. Smatram da će nastava koja odmah započinje dinamično potaknuti veći interes i angažiranost učenika jer tijekom prvog tjedna grupe učenika već kreću sa zadacima.

4. Prva Grupa: Od neolitika do željeznog doba

Prva grupa učenika koja je dobila temu *Od neolitika do željeznog doba* će se tijekom narednih četiri tjedana baviti proučavanjem navedenih razdoblja na području današnjih Vinkovaca,

s tim da će veći naglasak biti na poznatijim kulturama kao što su Sopotska i Vučedolska kultura (Prilog 1: Sopotska kultura i Vučedolska kultura). Ostale kulture (badenska, vatinska, belegiš II., daljska kultura, keltsko - latenska) (Prilog 1: Brončano doba, Vinkovačka kultura i Keltsko-latenska kultura) će se obrađivati manje zbog udaljenosti lokacija kojom se onemogućava učenicima direktan uvid u arheološka nalazišta koje bi tijekom projekta istraživali. Učenici će po završetku projektne nastave moći razlikovati pojedine kulture u razdoblju od neolitika do željeznog doba te će moći usporediti predmete i keramičke posude navedenih perioda. Upoznati će se sa radom arheologa Aleksandra Durmana koji je vodio najveća prapovijesna istraživanja u Hrvatskoj i koji se posebice bavio istraživanjem Vinkovaca i okolice. Upoznati će se sa Orion posudom (keramika, 2600. g. pr. Kr., Gradski muzej Vinkovci) koja se smatra najstarijim indoeuropskim kalendarom. Učenici će istražiti prapovijesno razdoblje područja Vinkovaca i na temelju naučenoga osmisliti scenarij za segment filma kojeg će snimiti.

Od ishoda propisanih kurikulumom predloženi projekt bi obuhvatio sljedeće: Učenik ostvaruje neposredan kontakt s umjetničkim djelom u muzeju i u javnom prostoru, aktivno sudjeluje u metodičkim aktivnostima pri neposrednome kontaktu s umjetničkim djelom, izražava kritički stav o umjetničkome djelu na temelju neposrednoga kontakta interpretirajući formalne, tematske i stilske značajke kroz analizu predmeta u muzeju. Učenik prezentira rezultate istraživanja u video mediju. Istražuje odnos čovjeka i umjetničkoga stvaranja usporedbom prapovijesnog i suvremenog čovjeka. U temi *Ljudsko tijelo u umjetnosti* učenici se najviše bave podtemom *Tijelo kao subjekt* (nositelj umjetničke aktivnosti): učenik koristi svoje tijelo u izrazu tijekom rekonstruiranja života pračovjeka kroz osobnu interpretaciju događaja. U temi *Pogled na svijet* obrađuje podtemu *različiti pristupi formi* analizirajući predmete u muzeju. Učenik kritički vrednuje odnos pojedinca i društva prema djelima umjetničke baštine, raspravlja o problemu nacionalne baštine koja se smješta u muzeje izvan Vinkovaca, a pripada gradu. Učenici predlažu vlastita rješenja navedenog problema.

Tablica 1. Vremenik rada grupe 1.:

1.TJEDAN	Posjet Gradskom muzeju Vinkovci
2.TJEDAN	Povijest prapovijesnih kultura na području Vinkovaca – istraživanje i razrada scenarija
3.TJEDAN	Posjet Arheološkom parku Sopot – snimanje video materijala
4.TJEDAN	Orion – najstariji indoeuropski kalendar; predavanje i intervju

4.1. Prvi tjedan – posjet Gradskom muzeju Vinkovci

Početak istraživanja započinje posjetom Gradskom muzeju Vinkovci[7] i njegovoj arheološkoj zbirci gdje će se učenici kroz muzejsko vodstvo upoznati s kulturama koje su obilježile područje Vinkovaca između neolitika i željeznog doba. Učenici dobivaju radne listove na kojima su prikazane reprodukcije keramičkih vaza i posuda iz različitih kultura toga razdoblja (Prilog 3). Samostalno trebaju obilaziti muzejsku građu, istraživati i pomno gledati različite karakteristike drevnog posuđa. Na dobivenom listiću trebaju zapisati dataciju, razdoblje, opis pojedinog predmeta te usporediti analizirano posuđe. Nakon prve vježbe učenici dobivaju novi zadatak: u muzejskoj zbirci trebaju odabrati predmet koji ih se najviše dojmio te ga fotodokumentirati, zalijepiti na predviđeno mjesto u radnom listu i napraviti kratki opis. Nakon posjeta Muzeju učenici trebaju fotodokumentirati suvremeni predmet koji danas zamjenjuje izabrani predmet iz prošlosti te ga opisati i usporediti s odabranim muzejskim predmetom. Opisana vježba temelji se na metodi vođenog promatranja likovnog djela[8] s obzirom da će učenici proći kroz svih šest koraka koje predviđa ova metoda. Učenici će izraziti svoj dojam o muzejskom postavu (spontani doživljaj), obići će muzejske izloške i pronaći predmete sa reprodukcija te na listiću zapisati karakteristike predmeta (doslovni opis), analizirati će predmete na temelju stilskih i likovnih karakteristika (analiza), donijeti će pretpostavku o različitim oblikovnim karakteristikama navedenih razdoblja na temelju usporedbe (osobna interpretacija), navedene kulture će staviti u vremenski kontekst (kontekstualizacija), usporediti će izabrani predmet sa suvremenim predmetom i izraziti će kritički stav prema funkciji predmeta i materijala uporabnog predmeta koji se kroz stoljeća promijenio.

Odgojno - obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti su: učenici će posjetiti Gradski muzej Vinkovci unutar kojega se nalazi zbirka prapovijesnih predmeta; povezati zadane keramičke predmete sa odgovarajućim razdobljem i kulturom; usporediti povijesni predmet koji su odabrali sa suvremenim predmetom koji ga zamjenjuje; razlikovati starčevačku, sopotsku, vučedolsku i vinkovačku kulturu kao važne kulture toga perioda; vrednovati važnost navedenih kultura u vinkovačkoj povijesti.

[7] O Gradskom muzeju Vinkovci i njegovoj arheološkoj zbirci vidi službenu stranicu na poveznici: https://muzejvk.hr (Pregledano 14.8.2019.)

[8] Metoda vođenog promatranja likovnog djela se preporučuje novim predmetnim kurikulumom, vidi službenu stranicu na poveznici: Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_162.html (pregledano 31. ožujka 2019.)

4.2. Drugi tjedan: Povijest prapovijesnih kultura Vinkovaca – razrada scenarija

Učenici trebaju posuditi knjigu *Vinkovci u svijetu arheologije* (1999.),[9] na temelju koje trebaju napisati sažeti prikaz pojedinih prapovijesna razdoblja. Svaki učenik dobiva jednu temu koju treba obraditi. Teme su: Starčevačka kultura (6500. – 5500. g. pr. Kr.), Sopotska kultura (5400. – 3800. g. pr. Kr.), Vučedolska kultura (3000. – 2400. g. pr. Kr.), Vinkovačka kultura (2400. – 2100. g. pr. Kr.), i Keltsko–latenska kultura (1000. -1. g. pr. Kr.). Učenički prikazi ovih kultura se objedinjuju u jedinstveni tekst na temelju kojega učenici pišu scenarij za svoj dio dokumentarnoga filma. Među sobom dijele uloge za snimanje segmenta filma koji će se odviti sljedeći tjedan.

Odgojno - obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti su: učenici će istražiti pretpovijesne kulture na području Vinkovaca; napisati scenarij za dokumentarni film, podijeliti uloge za snimanje kadra; surađivatisa grupom i uvažavati mišljenja drugih učenika.

4.3. Treći tjedan: Posjet Arheološkom parku Sopot; Snimanje video materijala

Učenici posjećuju Arheološki park Sopot (Sl. 1.) sa već pripremljenim scenarijem za svoj ulomak dokumentarnoga filma kojeg će snimiti na području parka. Učenik kojem je grupa dodijelila ulogu spikera snima prvi kadar u kojem pred kamerom prezentira naučeni tekst o prapovijesti Vinkovaca. Učenici nakon toga izvode osmišljeni scenarij u kojemu oponašaju život prapovijesnog čovjeka. Scenarij bi trebao uključivati scene lova na životinje, pecanja ribe, interijer kuće, hranjenja i kućanskih poslova. Učenici trebaju ponijeti potrebne rekvizite za snimanje u dogovoru s mentorom.

Odgojno - obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti su**:** učenici će izabrati lokaciju za snimanje na Arheološkom parku Sopot; vrednovati važnost nalazišta u suvremenom kontekstu; snimiti kadar u kojem spiker prezentira opću povijest razdoblja, glumom će demonstrirati život pračovjeka na prostoru Sopota

[9] Marko Dizdar, Ivana Iskra - Janošić, Maja Krznarić Škrivanko, *Vinkovci u svijetu arheologije*, Vinkovci: Gradski muzej Vinkovci, 1999.

Sl.1. Rekonstruirane kuće na Arheološkom nalazištu Sopot

4.4. Četvrti tjedan: Orion – najstariji indoeuropski kalendar

O rezultatima provedenih istraživanja arheologa Aleksandra Durmana, u predgovoru knjige *Vučedolski Orion i najstariji indoeuropski kalendar* (2000) istaknuto je: "Ako su autorove interpretacije točne imali bismo dakle u simbolici znakova na vučedolskim posudama dokaze o najranijem europskom, ali i indoeuropskom kalendaru, koji je bio u funkciji oko 3000. g. pr. Kr. U tom bi slučaju mogli govoriti o znatno starijem kalendaru od onoga skrivenog u prapovijesnim megalitskim konstrukcijama europskog zapada. Odmaknuvši se od uobičajenih stereotipova, autor je tezom o vučedolskom kalendaru zakoračio u područja koja ne bismo, doduše, smjeli nazvati pukom znanstvenom fantastikom, ali koja imaju dodirnih točaka i sa znanošću, dakako ne samo sa arheologijom nego i astronomijom i drugim znanstvenim disciplinama, ali, na neki način, i s fantastikom, barem kada je riječ o iznenađujućem rezultatu provedenih istraživanja."[10]

Četvrti tjedan je posvećen Orionu, najstarijem indoeuropskom kalendaru. Učenici se sastaju na trgu bana Josipa Šokčevića na kojem je 2009. godine izveden veliki Orion kalendar – projekt pješačke zone u Vinkovcima s motivima Orion kalendara (Sl.2.). Učenici slušaju predavanje o kalendaru, pronađenoj posudi Orion (Sl.3.), te se upoznaju sa radom poznatog arheologa Aleksandra Durmana. Poznavanje kalendara pokazuje visoku razvijenost tadašnje

[10] Aleksandar Durman, *Vučedolski Orion i najstariji europski kalendar*, Zagreb: Arheološki muzej u Zagrebu; Vinkovci: Gradski muzej Vinkovci; Vukovar: Gradski muzej Vukovar, 2000.str. 16.

kulture, sposobnost računanja vremena koja je bila važna za organizaciju aktivnosti, naročito za poljodjelstvo i za religijski život.

Posuda Orion je ukrašena u četiri paralelne trake koje predstavljaju četiri godišnja doba, a neukrašen je samo vrat posude. Ukrasna traka u donjem redu je podjeljena u 12 polja i u potpunosti je očuvana. Svako polje je podijeljeno na dvanaest kvadrata za koje se naslučuje da prikazuju tjedne u jednom godišnjem dobu. [11]

Sl. 2. Trg bana Josipa Šokčevića, detalji prikaza Orion kalendara na popločenju (2009.)

[11] Aleksandar Durman, *Vučedolski Orion*, 2000.str. 100.

4.5. Predavanje i intervju

Mentor treba održati kratko predavanje o posudi Orion (Sl. 3.) na trgu bana Josipa Šokčevića. Učenici snimaju predavanje i postavljaju pitanja na koja nastavnik/ca odgovara. Nakon predavanja odlaze u muzej u sklopu kojeg se organizira keramička radionica gdje se izrađuju kopije Orion posude.[12] Učenici promatraju izradu posuda i rade intervju sa djelatnikom/com muzeja. Spiker (voditelj) intervjuira djelatnika/cu dok ih drugi učenik snima sa kamerom. Na kraju intervjua učenici postavljaju pitanja djelatniku/ci o posudi i načinu izrade.

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti su: učenici će slušati predavanje o Orion posudi i kalendaru; prepoznati važnost Orion posude, promatrati izradu posude u Gradskom muzeju Vinkovci; formulirati pitanja za intervju, vrednovati važnost Orion posude u globalnom kontekstu.

Sl. 3. Posuda Orion, Gradski muzej Vinkovci.

[12] O procesu izrade replike posude Orion vidi na poveznici: https://www.youtube.com/watch?v=dAENmmHpAvo&list=LLDxjMou4c8ecns0Mr5T5Prg&in-dex=3&t=243s , (pregledano 31. ožujka 2019.)

5. Druga Grupa: *Colonia Aurelia Cibalae* – Rimsko razdoblje

Druga grupa učenika će istraživati područje Vinkovaca u rimskom razdoblju u kojem je današnji grad imao status kolonije (Prilog 1: Rimsko razdoblje). Tijekom projektne nastave učenici će se baviti općenito poviješću Cibalae, saznati će za dva rimska cara, Valentijana (328.-378.) i Valensa (321.-375.), koji su se rodili u Cibalama, istraživati će nekadašnje lokacije i ostatke rimske civilizacije na području grada, upoznati će se s načinom gradnje, cestama i razvijenom infrastrukturom koja je omogućila razvoj trgovine. Učenici će izraditi maketu urbanističkog plana rimskih Cibalae. Proučavat će i analizirati kipove koji su pronađeni u Vinkovcima 1897. godine. Pri kraju projekta učenici će raspravljati o važnim pitanjima smještaja vinkovačke antičke baštine koja se, nažalost, često pohranjuje u muzeje izvan Vinkovaca te o potencijalu Vinkovaca da postane turističko središte.

U bavljenju temom *Čovjek i prostor* sadržaji ishoda i aktivnosti učenika usmjereni su na proučavanje osnova arhitekture (konstruktivni i prostorni elementi, načela oblikovanja). Učenik se upoznaje s obilježjima specifičnih građevina pojedinoga razdoblja (hram, palača, bazilika, gradska vijećnica) u periodu rimskih Cibalae, s posebnim naglaskom na urbanizam. U istraživanju teme *Čovjek i prostor* učenici obrađuju podteme: *Urbanizam* i *Pojava specifičnih građevina* u rimskim Cibalama. Učenik realizira rezultate istraživanja izrađujući maketu i video. Prepoznaje i imenuje konstruktivne i prostorne elemente arhitekture, opisuje načine oblikovanja pojedinih elemenata.

U okviru podteme *Odnos arhitekture, skulpture i slikarstva* učenici istražuju odnos arhitekture i skulpture. Predviđeni odgojno-obrazovni ishodi su također: osvještavanje vrijednosti osobnog doprinosa i mišljenja te uvažavanje mišljenja i gledište drugih učenika. Učenik prepoznaje i opisuje stilska i povijesna obilježja urbanističkih cjelina i objekta. Procjenjuje vrijednost, stupanj očuvanja baštine te iznosi vlastite ideje zaštite i prezentacije. Učenik objašnjava i tumači odabir materijala, oblikovanje i organizaciju prostora objekta tradicionalnog stanovanja s obzirom na društveno-povijesni i geografsko-klimatski kontekst.

Tablica 2. Vremenik rada grupe 2.:

1. TJEDAN	Izrada makete Colonie Aurelie Cibalae
2. TJEDAN	Vjerski i umjetnički život Cibalae
3. TJEDAN	Prikupljanje informacija i razrada scenarija
4. TJEDAN	Snimanje video materijala o povijest Cibalae

5.1. Prvi tjedan: Izrada makete Colonie Aurelie Cibalae

Učenici dobivaju tekst o izgledu antičke *Cibalae*[13] na temelju kojeg trebaju izraditi maketu kolonije. Preporučujem da se učenicima pusti tiha pozadinska glazba da iskustvo rada bude što ugodnije. Dobivaju radne materijale koji će im poslužiti za izradu makete. Dio materijala bi učenici trebali donijeti od kuće da maketa bude što bogatija i zanimljivija. Predloženi materijali su stiropor, kartonske tube, slamke, čačkalice, ljepenke, različiti komadi kamena, kartoni i ljepilo kao vezivo. Veća količina i raznolikost materijala doprinijeti će kvaliteti rezultata. Predlažem da podnožje za maketu bude od stiropora jer će učenici na taj način lakše pribadati odgovarajuće elemente na plohu. Kod postavljanja arhitektonskih elemenata važno je da ih učenici što preciznije izrade.

Kako ne znamo točno gdje je bio smješten trg, hramovi, gradska vijećnica i ulice učenici će ih smjestiti po vlastitom nahođenju. Točnije mogu prikazati izgled cesta, kuća, spomenika i položaj groblja. Cilj nije točno i vjerno pokazati tlocrt grada, važno je da se učenici unesu i shvate tekst u pokušaju rekonstruiranja kolonije te da primjene konstruktivne i prostorne elemente i načela oblikovanja. Cijeli proces se snima. Kada je maketa završena učenici zvučno snimaju izabranog spikera koji objašnjava izgled Cibalae.

Izrada makete je kompleksniji zadatak i moguće je da se neće stići napraviti u prvom tjednu. Ukoliko učenici ne stignu izraditi zadatak u prvom tjednu mogu ga produžiti na drugi tjedan, jer je zadatak u drugom tjednu lakši i ne oduzima puno vremena, tako da učenici mogu nastaviti rad na maketi.

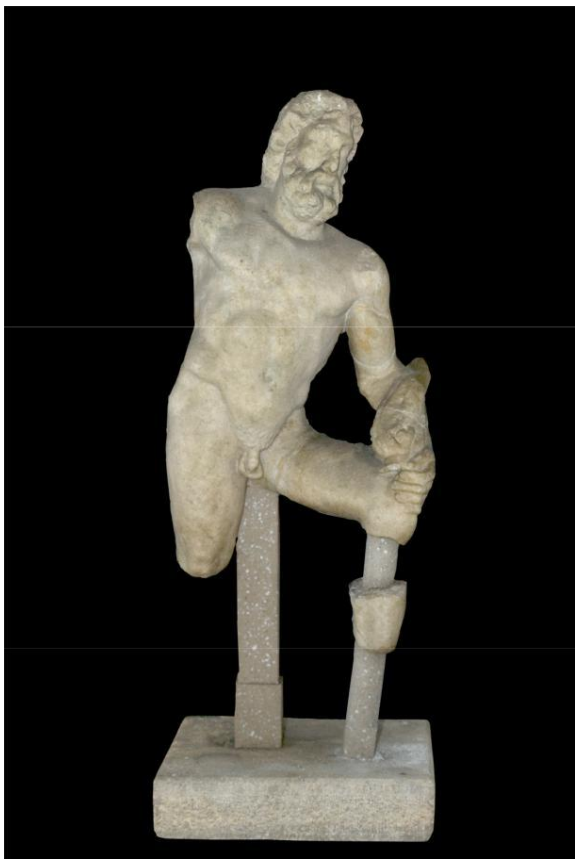
Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će rekonstruirati dijelove kolonije prema dobivenom tekstu; predložiti smještaj hramova, trgova i vijećnica prema vlastitom nahođenju; izraditi maketu rimske kolonije Cibalae; primijeniti znanje o urbanizmu Cibalae na maketi.

5.2. Drugi tjedan: Vjerski i umjetnički život Cibalae; Otkriveni kipovi iz Cibalae

Jedno od najvažnijih otkrića iz Vinkovaca je pronađeni zid dužine 1,8 i širine 1,5 m iz kojeg su 1897. godine iskopani vrijedni primjeri rimskih skulptura i arhitektonskih ulomaka. To

[13] Miroslav Kujundžić, »Rimske Cibalae«, u: *Essehist: časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti*, Vol.6. No.6. (2014.), https://hrcak.srce.hr/184343, (pregledano 31. ožujka 2019.)

su: kip boga Posejdona[14] (Sl.4.), kip Herakla[15] (Sl.5.), ulomak ploče od vapnenca sa prikazom boga Erosa (Sl.6.), arhitektonski ulomci od vapnenca i ulomci sa slovima, kipić boga Erosa[16] (Sl.8.), kipić božice Venere[17] (Sl.9.). Izdvaja se kipić božice Venere od kojeg nam je ostala samo gornja polovica. Najljepši predmet je figurica Fortune[18] (Sl.7.). Pronađena je još i glava bika od pozlaćena bakra (Sl.10.), pijetao od bronce (Sl.11.) i olovna pločica sa zavjetnim reljefom (Sl.12.).[19]

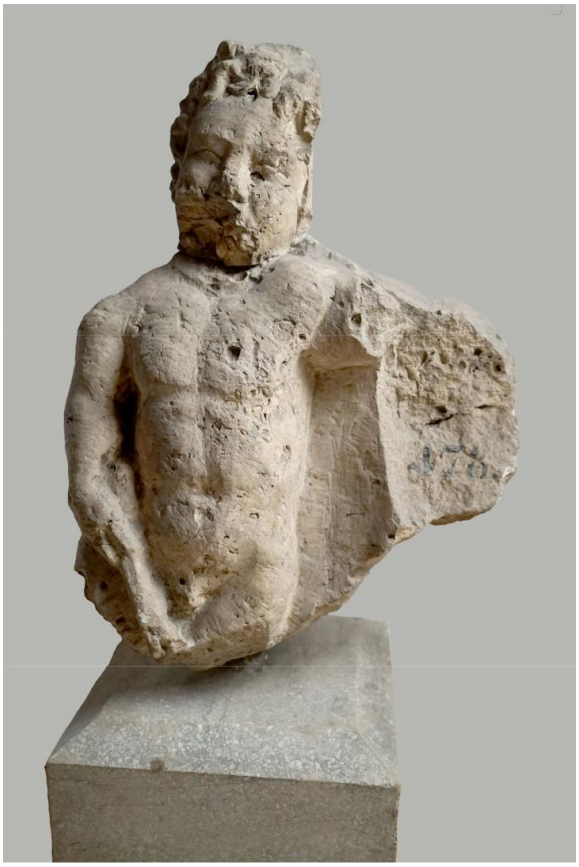

Sl. 4. Mramorni kip Posejdona

[14] Bijeli mramor, v: 0, 92 m, Zagreb, Arheološki muzej
[15] Bijeli mramor, v: 1, 13 m, Zagreb, Arheološki muzej
[16] Bronca, v: 12 cm, Zagreb, Arheološki muzej
[17] Bronca, v: 13, 6 cm, Zagreb, Arheološki muzej
[18] Bronca, v: 12, 2 cm, Zagreb, Arheološki muzej
[19]Vidi više: Josip Brušmid, »Colonia Aurelia Cibalae«, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, Vol.6. No.1., (1902.) https://hrcak.srce.hr/63051, (pregledano 31. ožujka 2019.).

Sl. 5. Mramorni kip Herakla

Sl. 6. Eros, ulomak reljefa

Sl. 7. Brončani kip Fortune

Sl. 8. Brončani kip Erosa

Sl. 9. Kip božice Venere

Sl. 10. Glava bika

Sl. 11. Pijetao

Sl. 12. Ploča sa zavjetnim reljefom[20]

[20] Fotograf: Igor Krajcar, Arheološki muzej u Zagrebu

5.3. Treći tjedan: Analiza rimskih kipova

Učenici proučavaju vjerski i umjetnički život Cibalae kroz analizu kipova koji su pronađeni u najvažnijem istraživanju 1897. godine u Vinkovcima. Učenici dobivaju radne listove (Prilog 4) na kojima su prikazane reprodukcije navedenih skulptura pored kojih trebaju upisati naziv skulpture, opis božanstva, uključujući mitološku predaju te analizirati djelo. Učenici se dijele u dvije skupine po dva i tri učenika. Radni listići sadrže citat u kojem su spomenute analizirane skulpture, a koji učenicima treba pomoći u određivanju o kojem predmetu ili kipu božanstva je riječ. Mitološke predaje o pojedinim božanstvima učenici trebaju samostalno istražiti na internetu te zapisati podatke na predviđeno mjesto. U okviru analize učenici također trebaju izraziti svoj stav o smještaju djela izvan Vinkovaca, odnosno u Arheološkom muzeju u Zagrebu.

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će imenovati, opisati i analizirati antičke skulpture nađene na području Cibalae; istražiti i opisati mitološku predaju vezanu uz pojedina božanstva; dati kritički osvrt na smještaj kipova u Arheološkom muzeju u Zagrebu.

5.4. Prikupljanje informacija i razrada scenarija

Učenici trebaju sažeti sva znanja koja su prikupili u ova dva tjedna i uz pomoć teksta o povijesti Cibalae[21] napisati scenarij za ulomak dokumentarnog filma kojim bi predstavili povijest toga vremena. Tekst treba uključivati opću povijest rimskih Cibalae: način života, gradnje, infrastrukturu, vjerski život i umjetničko stvaralaštvo. Učenici trebaju spomenuti i dva rimska cara – Valentijana i Valensa – koji su se rodili u Cibalama te opisati pad Cibalae po dolasku Avara u Panoniju.

Odgojno - obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti**:** učenici će pročitati zadani tekst i izdvojiti ključne informacije, napisat će scenarij za kadar i argumentirano objasniti sadržaj scenarija.

[21] Miroslav Kujundžić, »Rimske Cibalae«, u: *Essehist: časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti*, Vol.6. No.6. (2014.), https://hrcak.srce.hr/184343, (pregledano 31. ožujka 2019.)

5.5. Četvrti tjedan: Snimanje video materijala o povijesti Cibalae

Učenici odlaze na odabranu lokaciju gdje će snimati ulomak videa (npr. gradske terme koje su u vrijeme Cibalae imale funkciju gradskog kupališta na kojem je danas smješten kompleks s trgovinama i kafićima.) (Sl. 13.).

Sl. 13. Gradske terme, Vinkovci

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će odrediti lokaciju za snimanje, snimit će kadar o povijesti Colonie Aurelie Cibalae, surađivati sa grupom, dijeliti mišljenja i ideje s drugim učenicima.

6. Treća grupa: Srednji vijek i Vojna krajina

Učenici će se osim općom povijesti ponajviše baviti promjenama u urbanizmu Vinkovaca tijekom srednjeg (Prilog 1: Srednji vijek) i ranog novog vijeka te komparacijom nastalih promjena. Mapiranjem navedenog područja i crtanjem tlocrta učenici bi trebali primijetiti kako se urbanizam kraja mijenjao ovisno o društveno-političkoj situaciji. Cilj zadataka je da učenici kroz direktno iskustvo crtanja tlocrta na lokaciji Meraje (Sl.14.) razvijaju percepciju prostora te shvate da su politička strujanja i promjena vlasti zaslužni za izmjenu tog područja iz kojeg su se razvili današnji Vinkovci. Tek kada učenici kroz proces i iskustvo rada primijete navedene promjene u periodu srednjeg vijeka počinju se baviti razdobljem u kojem su Vinkovci bili u sastavu Vojne Krajine (Prilog 1: Vojna Krajina). Crtaju novi tlocrt koji se nadovezuje na već napravljeni i time produbljuju i nadograđuju znanje koje kasnije primjenjuju u pisanju scenarija i snimanju njihova dijela dokumentarnog filma.

Od ishoda propisanih kurikulumom predloženi projekt bi obuhvatio sljedeće: učenik istražuje urbanizam navedenih razdoblja kroz mapiranje grada; tumačenje promjene urbanističkih planova grada promatra kroz istraživanje vjerskih i političkih mijena; Učenik kroz direktno iskustvo promatranja i proučavanja te usporedbe prijašnje i sadašnje urbanističke situacije uočava i prezentira spomenute promjene; istražuje proučavajući zadani tekst, odabire relevantne podatke i oblikuje ih u smislen i argumentiran sadržaj u obliku scenarija; prezentira rezultate istraživanja u video mediju i crtežu. Temu *Umjetnost i duhovnost* istražuje kroz tumačenja svijeta u kontekstu vjere, odnosno duhovne i moralne poruke vidljive u likovnome oblikovanju. Analizira urbanističko oblikovanje, stilska obilježja i značenje djela interpretirajući odraz vjere, filozofije i politike.

Tablica 3. Vremenik rada grupe 3.:

1. TJEDAN	Razrada scenarija; povijest naselja Sveti Ilija
2. TJEDAN	Snimanje video materijala i mapiranje područja Meraje
3. TJEDAN	Crtanje urbanističkog plana Vojne Krajine
4. TJEDAN	Snimanje video materijala o povijesti Vojne Krajine

Sl. 14. Crkva Svetog Ilije na Meraji, prva polovica 14. st. Vinkovci

6.1. Područje Meraje i urbanizam Vojne Krajine

Područje Meraje u srednjem vijeku je bilo jedno od rijetkih mjesta javnog dobra gdje su se stanovnici okupljali i odmarali. U prostor gdje su se sa svih strana ulijevali sokaci se nalazilo groblje i crkva sv. Ilije (11. st.) koja je bila srušena tijekom navale Tatara, a na njenim ruševinama je sagrađena nova crkva (prva polovica 14. st.) koja se očuvala do danas.[22] Crkva sv. Ilije je gotička jednobrodna građevina s kontraforima ukupne dužine 24,30 m i širine 11 m, a poligonalna apsida je dužine 8,80 m. Krajem 17. stoljeća se vraća odbjeglo stanovništvo po povlačenju Osmanlija i obnavljaju crkvu. Početkom 18. stoljeća je gorila pa krov dobiva novi šindru. Dio gotičkih prozora i južna vrata su zazidani i time dolazi do stilskih promjena, a crkva dobiva karakteristike barokne arhitekture te je 1708. godine ponovno u funkciji. Crkva je imala glavni i dva bočna oltara koji se nisu očuvali. Nakon 1777. godine postaje vlasništvo vojnokrajiške vojske i njezina sakralna svrha se ukida. Groblje koje se nalazilo oko nje također gubi svrhu i prestaju ukopi. Od tada, sve do kraja Drugog svjetskog rata crkva služi kao skladište žita. Nedavno su se radila istraživanja područja Meraje i crkve sv. Ilije sa ciljem obnove.[23] Vojska Vojne Krajine gradi novi grad u kojem se centar koji je prije bio na Meraji smješta na prostor današnjeg trga bana Josipa Šokčevića čiji je urbanistički plan podređen vojnim potrebama. Područje Meraje počinje gubiti svoj značaj. Drvene zgrade se zamjenjuju novima u stilu vojnokrajiškoga baroka. Nove radijalno postavljene ulice se

[22] Drago Širić, *Vinkovci pisani starim razglednicama*, Vinkovci: Matica Hrvatska Vinkovci, 2002., str. 49-50.

[23] O obnovi crkve sv. Ilije na Meraji vidi na poveznici: https://ika.hkm.hr/novosti/pokrenut-projekt-obnove-crkve-sv-ilije-u-vinkovcima/ (Pregledano 14.8.2019.).

ulijevaju u trg, vojno vježbalište se seli u park Lenije preko rijeke Bosut. Razvija se trgovina, željeznica i industrija.[24]

6.2. Prvi tjedan: Razrada scenarija; povijest naselja Sveti Ilija

Učenici na početku tjedna dobivaju knjigu *Vinkovci u svijetu arheologije* (1999.)[25] iz koje trebaju proučiti i u pisanim obliku sažeti poglavlje o Vinkovcima u srednjem vijeku. Tekst trebaju preoblikovati u scenarij za uvodnu scenu koja prikazuje opću povijest naselja Sveti Ilija (današnji Vinkovci).

Odgojno - obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će pročitati poglavlje iz knjige, sažeti najbitnije činjenice, osmisliti scenarij za uvodnu scenu koja treba prikazati opću povijest naselja Svetog Ilije.

6.3. Drugi tjedan: Snimanje video materijala i mapiranje područja Meraje

Učenici se nalaze ispred crkve na Meraji gdje spiker pred kamerom prezentira povijest i događanja u srednjovjekovnim Vinkovcima na temelju ranije napisanog scenarija. Nakon što su učenici obavili zadatak trebaju se prošetati po području Meraje kojeg trebaju fotografski dokumentirati, uključujući i spomenutu crkvu. Nakon što su učenici pomno proučili prostor i dokumentirali ga fotografijama, dobivaju od nastavnika/ce papir A2 formata na kojem trebaju zajedno nacrtati tlocrt prostora Meraje. Tlocrt crtaju na način da podijele format na tri dijela i crtaju na prvom dijelu papira. Kada su gotovi sa prvim dijelom zadatka nastavnik/ca opisuje učenicima izgled područja Meraje u srednjem vijeku. Na temelju opisanog trebaju na drugom dijelu papira nacrtati tlocrt Meraje kako je izgledala u 11. stoljeću. Kada učenici naprave zadatak dobivaju isprintani katastarski plan iz 1780.–5. (Prilog 5) i tlocrt crkve sv. Ilije (Prilog 6) koji služi za usporedbu sa njihovim tlocrtom. Nakon što su učenici nacrtali oba tlocrta trebaju ih usmeno usporediti te fotografski dokumentirati.

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti**:** učenici snimaju video o povijesti srednjovjekovnih Vinkovaca, crtaju tlocrt današnjeg područja Meraje; crtaju tlocrt srednjovjekovne Meraje prema zadanom opisu, uspoređujui tlocrte srednjovjekovnog i današnjeg

[24]Crkva sv. Ilije na Meraji: http://m.visitvukovar-srijem.com/hr/vidjeti-doziviеti/kulturni-i-povijesni-turizam/gradske-znamenitosti/vinkovci/crkva-sv-ilije-na-meraji-vinkovci,98.html (Pregledano 27. ožujka 2019.)

[25] Marko Dizdar, Ivana Iskra - Janošić, Maja Krznarić Škrivanko, *Vinkovci u svijetu arheologije*, Vinkovci: Gradski muzej Vinkovci, 1999.

izgleda Meraje, slijede naputke na temelju kojih će fotografski dokumentirati prostor Meraje, argumentirano pojašnjavaju važnost očuvanja jedinog srednjovjekovnog dijela grada.

6.4. Treći tjedan: Crtanje urbanističkog plana Vojne Krajine

"Oj, car caruje, graničar ratuje,
Sa njim tuga i puška druguje.
Nikad ne zna što mu sudba sprema,
Kada padne, on ni groba nema."
(narodna pjesma)

"Oj, Krajino, sam te bog ubio!
Nit, mladova, nit se naljubio..."
"Oj, Krajino, krvava aljino,
nikad mirna danka za počinka!"
(narodna pjesma)[26]

Učenici dobivaju knjigu Danijela Petkovića *Srednjovjekovna naselja sjeverozapadnog dijela Vinkovačkog kraja*[27] (2006.) u kojoj trebaju pročitati poglavlje o Vojnoj Krajini. Trebaju sažeti tekst koji opisuje povijest i novi urbanizam naselja. Osim toga dobivaju i dvije gore navedene pjesme kako bi se emocionalno povezali sa nesretnom sudbinom stanovnika Vojne krajine. Nakon što su učenici pročitali tekst i pjesme dobivaju isprintani plan grada Vinkovaca u Vojnoj krajini. Crtež koji su prethodno napravili trebaju proširiti na treći dio papira i ucrtati promjenu trga. Cijeli proces se snima. Kada je zadatak završen učenici dobivaju plan grada Vinkovaca iz 1847. godine (Prilog 7) da ga usporede sa svojim tlocrtom.

Odgojno - obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će pročitati tekst o povijesti Vojne krajine, izdvojiti bitne informacije o Vojnoj krajini na temelju pročitanog teksta, nacrtati urbanistički plan Vojne krajine na karti koju su prethodno napravili, snimiti proces crtanja pomoću kamere.

[26] Drago Širić, *Vinkovci pisani starim razglednicama*, Vinkovci: Matica Hrvatska Vinkovci, 2002.
[27] Danijel Petković, *Srednjovjekovna naselja sjeverozapadnog dijela Vinkovačkog kraja*, Vinkovci: Gradski muzej Vinkovci, 2006.

6.5. Četvrti tjedan: Snimanje video materijala o povijesti Vojne krajine

Nakon što su proučili povijest i urbanizam Vojne krajine i usporedili ga sa planom naselja Sveti Ilija, učenici pišu tekst/scenarij o Vojnoj krajini i rade zvučnu snimku u kojoj spiker prezentira povijest Vojne Krajine. U montaži će snimljeni zvuk pratiti snimku koja prikazuje crtanje urbanističkog plana Vojne Krajine.

Odgojno - obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti**:** učenik će napisati tekst o povijesti Vojne Krajine, napraviti zvučnu snimku spikera koji prezentira povijest Vojne Krajine.

7. Četvrta grupa: 18. i 19. stoljeće

U okviru ove teme učenici istražuju područje Vinkovaca u razdoblju 18. i 19. stoljeća, odnosno nakon razvojačenja Vojne krajine. Naglasak istraživanja je na urbanizmu koji se opet značajno mijenja što bi učenici kroz proces rada trebali primijetiti. Istražuju zgradu Brodske imovne općine (1910.; sl. 15) koja je slabije poznato djelo Hermana Bolléa (1845.-1926.), te posjećuju crkvu sv. Euzebija i Poliona (1777.; sl. 16). Učenici kroz zadatke obilaze glavni trg i središnji park sa ciljem boljeg upoznavanja s arhitekturom centra grada čije će građevine kasnije ucrtavati u tlocrt. Učenici u zadnjem tjednu trebaju surađivati sa grupom koja je istraživala srednjovjekovno razdoblje i urbanizam Vinkovaca u vrijeme Vojne krajine. Preuzimaju crteže od treće grupe te nastavljaju ucrtavati urbanističke promjene grada.

Od ishoda propisanih kurikulumom predloženi projekt bi obuhvatio sljedeće: u okviru teme *Umjetnost i znanost* učenik analizira materijale i tehnike koji omogućuju nova konstruktivna i oblikovna rješenja kroz arhitekturu i urbanizam Vojne Krajine; kritički promatra odnos pojedinca i zajednice prema nacionalnoj baštini; objašnjava povijesnu i stilsku slojevitost graditeljskih primjera promjene urbanizma Svetog Ilije i Vojne Krajine; uočava slojevitost, proučava promjene i očuvanost djela urbanizma i arhitekture. Kritički komentira odnos prema nacionalnim spomenicima kulture, ostvaruje neposredan kontakt s umjetničkim djelom u javnome prostoru, aktivno sudjeluje u metodičkim aktivnostima pri neposrednome kontaktu s umjetničkim djelom, piše dio scenarija za dokumentarni film u kojemu interpretira formalna, tematska i stilska obilježja povijesti srednjovjekovnih Vinkovaca i Vojne Krajine.

Tablica 4. Vremenik rada grupe 4:

1. TJEDAN	Zgrada Brodske imovne općine - djelo Hermana Bolléa
2. TJEDAN	Posjet crkvi Svetog Euzebija i Poliona
3. TJEDAN	Razrada scenarija i snimanje zvučnog materijala
4. TJEDAN	Crtanje tlocrta urbanizma Vinkovaca

Sl. 15. Zgrada Brodske imovne općine, 1910. Vinkovci

Sl. 16. Crkva Svetog Euzebija i Poliona, 1772. Vinkovci

7.1. Prvi tjedan: Zgrada Brodske imovne općine – djelo Hermana Bolléa

Učenici se sastaju na trgu bana Josipa Šokčevića ispred zgrade Brodske imovne općine (Prilog 1: Zgrada brodske imovne općine – djelo Hermana Bolléa) (Sl. 15.) koju je projektirao Herman Bolle (1845.-1926.) i koja je građena između 1908. i 1910. godine.

Sl. 17. Dragutin Morak, Reljef sa prikazom graničarskih seljaka

Učenici dobivaju radni list (Prilog 8) s pitanjima o zgradi Brodske imovne općine. Pitanja navode učenike da se kreću i obilaze zgradu te je putem analiziraju. Na zgradi se nalazi reljef s prikazom graničarskih seljaka (Sl.17.) Dragutina Moraka (1839. – 1922.) kojega učenici trebaju analizirati. Kada riješe zadatak učenici trebaju obići zgrade koje se nalaze na trgu. Uz vodstvo mentora trebaju usporediti zgradu Brodske imovne općine sa drugim građevinama na trgu. Trebaju obratiti pozornost na stil gradnje novih zgrada na trgu i njihov smještaj usporedno s najvećim kompleksom u centru grada, zgradom Brodske imovne općine.

7.2. Drugi tjedan: Posjeta crkvi Svetog Euzebija i Poliona

Zapovjedništvo brodske pukovnije 1772. godine pokreće gradnju nove crkve na mjestu sadašnjeg trga bana Josipa Šokčevića zbog lošeg stanja crkve na Meraji koja više nije u funkciji. Prvo je bila posvećena sv. Ivanu Nepomuku, dok 1973. godine mijenja posvetu i naziv u sveti Euzebije i Polion, mučenicima koji su okončali život u rimskim Cibalama. Iz crkve sv. Ilije na Meraji su u novoizgrađenu crkvu prenešena tri zvona, slika Blažene Djevice Marije i slika sv. Ivana Nepomuka. Izgradnja crkve je trajala od 1772. do 1777. godine, teško je nastradala u Domovinskom ratu kada je 1991. godine uništena topničkim napadima, zapaljen je toranj i uništena su zvona. Obnova je trajala od 1994. do 1999. godine kada je dovršen zvonik i postavljena su nova zvona.[28]

Učenici se sastaju ispred crkve Svetog Euzebija i Poliona. Dobivaju radni list (Prilog 9) sa pitanjima koja trebaju grupno riješiti.

7.3. Treći tjedan: Crtanje tlocrta Vinkovaca

Učenici preuzimaju tlocrt kojega je napravila prethodna grupa koja se bavila istraživanjem srednjeg vijeka i Vinkovaca u okviru Vojne krajine. Na preuzetom tlocrtu ucrtavaju nove građevine (Zgrada Brodske imovne općine, Crkva sv. Euzebija i Poliona) koje su nastale nakon razvojačenja Vojne Krajine. Nakon što su ucrtali građevine, na tlocrt upisuju njihova imena, godinu izgradnje i stil. Cijeli proces se snima.

[28] Povijesno kulturni turizam: http://www.tz-vinkovci.hr/hr/upoznaj-vinkovce/povijesno-kulturni-turizam/ (pregledano 1. travnja 2019.)

Odgojno - obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će ucrtati građevine u dobiveni tlocrt, upisati njihova imena i godinu izgradnje, prepoznati stil gradnje te bilježiti proces sa video kamerom.

7.4. Četvrti tjedan: Razrada scenarija i snimanje zvučnog materijala

Učenici trebaju napisati tekst o zgradi Brodske imovne općine, crkvi sv. Euzebija i Poliona i promjeni urbanističkog plana od perioda kasnog srednjeg vijeka do razvojačenja Vojne Krajine u Vinkovcima. Napisani tekst je scenarij koji će izabrani spiker iz grupe prezentirati. Učenici će napraviti zvučnu snimku u kojemu spiker izgovara napisani scenarij. Kasnije, u montaži će snimljeni zvuk pratiti video dokumentaciju koju su učenici napravili tijekom projekta.

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će napisati tekst o navedenim građevinama i promjeni urbanističkog plana u razdoblju od kasnog srednjeg vijeka do razvojačenja Vojne Krajine u Vinkovcima, preoblikovati će napisani tekst u scenarij za segment dokumentarnog filma, snimiti video ulomak, surađivati s učenicima iz grupe.

8. Peta grupa: Umjetnost 20. i 21. stoljeća

Učenici istražuju umjetnost Vinkovaca kroz direktan uvid u javne spomenike, zbirku slikarstva i arhitekturu grada. Imaju priliku upoznati se s izabranim vinkovačkim umjetnikom kojega bi trebali intervjuirati. Intervju u zadnjem dijelu pokazuje svoje drugo lice te umjetnik intervjuira učenike. Ova grupa neće snimati standardni kadar u kojem se opisuje opća povijest umjetnosti Vinkovaca 20. stoljeća (Prilog 1: 20. stoljeće), ona se prezentira kroz obostrani intervju koji bi trebao sve to opisati. Taj kadar je predviđen kao zadnji u filmu.

Tablica 5. Vremenik rada grupe 5:

1. TJEDAN	Izrada spomenara javne skulpture
2. TJEDAN	Posjeta Gradskom muzeju Vinkovci; zbirka slikarstva
3. TJEDAN	Komparacije stare i nove arhitekture
4. TJEDAN	Intervju sa umjetnikom

8.1. Prvi tjedan: Izrada spomenara javne skulpture

Prvi tjedan projekta započinje istraživanjem javnih skulptura grada Vinkovaca. Učenici dobivaju kartu grada na kojoj je označena ruta kretanja po lokacijama (Prilog 10). Lokacije su označene sa brojkama na kojima se nalaze skulpture. Učenici trebaju pratiti označenu rutu i pronaći označene skulpture:

1. Dina Merhav, *Ptice u letu*, 2016. (Sl.18.)
2. Ivan Križanac, *Ruža Hrvatska*, (Sl.19.)
3. Vanja Radauš, *Spomenik Josipu Kozaracu*, 1959. (Sl.20.)
4. Dejan Duraković, *Spomenik Mariji i Ivanu Kozarcu*, 2016. (Sl.21.)
5. Ivan Kujundžić, *Spomenik banu Josipu Šokčeviću*, 2019. (Sl.22.)
6. Zavjetni kip Svetog Trojstva, 1845. (Sl.23.)
7. Alojzija Ulman, *Dobri pastir* (Sl.24.).

Sl. 18. Dina Merhav, *Ptice u letu*, željezo, 2016.

Sl. 19. Ivan Križanac, *Ruža Hrvatska*, bronca

Sl. 20. Vanja Radauš, *Spomenik Josipu Kozarcu*, bronca,1959.

Sl. 21. Dejan Duraković, *Spomenik Ivanu i Mariji Kozarac*, bronca, 2016.

Sl. 22. Ivan Kujundžić, *Spomenik banu Josipu Šokčeviću*, bronca, 2019.

Sl. 23. *Sveto Trojstvo*, kamen, 1845.

Sl. 24. Alojzija Ulman, bronca, *Dobri pastir*

Učenici dobivaju radni list (Prilog 11) na kojemu se nalaze reprodukcije detalja spomenika. Kada učenici dođu na lokaciju trebaju pronaći detalj spomenika pred kojim se nalaze i upisati navedene podatke. Na radnom listu je napisan i drugi zadatak: učenici trebaju izraditi spomenar javne skulpture u programu kojega odaberu (*Microsoft Word, Powerpoint, Photoshop* i sl.). Skulpture trebaju fotografski dokumentirati sa svih strana, pomno ih promotriti i na licu mjesta, izraziti svoj dojam o djelu i verbalno ga analizirati. Kada su gotovi sa prvim djelom zadatka na računalo (u školi, knjižnici ili kod kuće) trebaju prebaciti fotografije i umetnuti ih u odabrani program za obradu slika u kojemu se najbolje snalaze. Fotografije trebaju prikazivati skulpturu sa svih strana te biti popraćene sljedećim podatcima: ime autora, datacija, smještaj, kratka biografija umjetnika i analiza djela. Učenici dokument uređuju po vlastitom nahođenju. Kada su gotovi sa zadatkom, spomenar trebaju odnijeti na printanje i uvezivanje. Opisana vježba temelji se na metodi vođenog promatranja likovnog djela: učenici izražavaju prvi dojam kroz direktan uvid u djelo (spontani doživljaj), na licu mjesta opisuju djelo (doslovni opis), analiziraju likovne i stilske karakteristike odabranog djela tijekom izrade spomenara (analiza), donose pretpostavke o ideji djela, uspoređuju vlastiti prvotni dojam, asocijacije i iskustva sa spoznajama temeljenima na analizi djela (osobna interpretacija), smještaju djela u kontekst vremena u kojemu je nastalo djelo (kontekstualizacija), donose informirani sud o djelu koji se temelji na prikupljenim informacijama i njihovoj interpretaciji, raspravljaju o suvremenoj javnoj skulpturi u Vinkovcima i iznose svoje ideje za smještaj novih (suvremenih) skulptura (izražavanje kritičkog stava).

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici pronalaze lokacije spomenika, fotografiraju skulpturu sa svih strana, dizajniraju spomenar javne skulpture u kompjuterskom programu i u njemu zapisuju dataciju, ime autora, i biografiju umjetnika, analiziraju likovne i stilske karakteristike spomenika, predlažu rješenja za smještaj novih skulptura u gradu.

8.2. Drugi tjedan: Posjeta Gradskom muzeju Vinkovci; zbirka slikarstva

Učenici posjećuju Zbirku slikarstva u sklopu Gradskog muzeja Vinkovci koju trebaju obići uz muzejsko vodstvo. Nakon obilaska zbirke trebaju odabrati djelo koje im se najviše svidjelo. Dobivaju radni list (Prilog 12) na kojem se nalazi prostor za skicu, ime autora, datacija i analiza djela. Odabrano djelo trebaju skicirati u prostoru predviđeno za to, navesti sve dostupne podatke i samostalno napisati analizu djela. Nakon zadatka odlaze u Galeriju Slavko Kopač gdje obilaze izložbu koja je u tom trenutku otvorena.

Opisana vježba temelji se na metodi vođenog promatranja likovnog djela: učenici izražavaju prvi dojam kroz direktan uvid u djelo (spontani doživljaj), opisuju i skiciraju djelo

onako kako ga vide (doslovni opis), analiziraju likovne i stilske karakteristike odabranog djela na radnom listu (analiza), donose pretpostavke o ideji djela, uspoređuju vlastiti prvotni dojam, asocijacije i iskustva sa spoznajama temeljenima na analizi djela (osobna interpretacija), smještaju djela u kontekst vremena u kojemu je nastalo djelo (kontekstualizacija), donose informirani sud o djelu koji se temelji na prikupljenim informacijama i njihovoj interpretaciji (izražavanje kritičkog stava).

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenik sudjeluje u muzejskom vodstvu, odabire jedno likovno djelo, skicira ga u predviđenom prostoru na radnom listu, navodi dostupne podatke o djelu, analizira odabrano djelo.

8.3. Treći tjedan: Komparacija stare i nove arhitekture

Učenici dobivaju radne listove (Prilog 13) na kojima se nalaze reprodukcije građevina koje su izgrađene u razdoblju od 18. do 21. stoljeća. Zadatak je pronaći te građevine , usporediti odnos starije i suvremene arhitekture i fotografski dokumentirati nove zgrade. Na radnom listu se pored reprodukcija nalazi prostor u kojem učenici trebaju zalijepiti fotografije novih građevina. Na listu učenici trebaju napisati analizu nove zgrade i usporediti je sa starom.

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici identificiraju znamenite građevine Vinkovaca, fotografiraju nove zgrade koje se nalaze uspoređuju staru i novu arhitekturu kroz analizu.

8.4. Četvrti tjedan: Priprema za intervju sa umjetnikom

Učenici dobivaju popis suvremenih umjetnika (mentor sastavlja popis) koji djeluju i žive u Vinkovcima. Na internetu ili u knjižnici pretražuju radove umjetnika i izabiru umjetnika za kojega smatraju da je najzanimljiviji. Od nastavnika/ce dobivaju kontakt (broj telefona ili mail) umjetnika te mu se trebaju javiti i dogovoriti intervju. Nastavnik/ca kontaktira sve umjetnike koje smatra relevantnim i pogodnim za intervju s učenicima i traži ih dopuštenje za suradnju prije početka projekta. Popis umjetnika sadrži imena osoba koje su pristale na suradnju u projektu. Učenici prije odlaska na intervju proučavaju stvaralaštvo izabranog umjetnika te sastavljaju niz pitanja koje će iskoristiti tijekom intervjua.

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će proučiti stvaralački opus odabranog umjetnika i sastaviti pitanja za intervju

8.5. Peti tjedan: Intervju sa umjetnikom

Izabrani voditelj grupe vodi intervju s umjetnikom, ostali učenici postavljaju dodatna pitanja umjetniku ukoliko ih zanima. Umjetnik prije intervjua dobiva naputak od nastavnika/ce; umjetnik treba tijekom intervjua pitati učenike što su tijekom projekta saznali o umjetničkom životu Vinkovaca, što su radili, što su vidjeli, posjetili te što misle o novoj arhitekturi grada te kako se ona uklopila u već postojeću. Intervju se snima.

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici odgovaraju na pitanja koja postavlja umjetnik, sudjeluju u raspravi, bilježe intervju s video kamerom

9. Peti tjedan: Samostalno istraživanje

Nakon četiri tjedna u kojem su učenici po tematskim grupama istraživali Vinkovce slijedi samostalno istraživanje u kojem trebaju intervjuirati članove svoje obitelji, susjede ili poznanike o njihovom viđenju Vinkovaca i burnim izmjenama (Domovinski rat, propadanje industrije i sl.) koje su potresle grad u kratkom periodu. Učenici unaprijed osmišljenim pitanjima trebaju potaknuti sjećanja starijih ljudi koji su popratili brojne izmjene grada (političke, urbanističke i slično). Ukoliko je moguće učenici bi trebali prikupiti stare fotografije koje imaju dublje značenje ili priču koja je bitna za grad Vinkovce. Grupa koja istražuje temu *Umjetnost 20. stoljeća* radi samostalno istraživanje samo ako pokažu želju za sudjelovanjem jer njihov dio projekta traje pet tjedana, a u zadnjem tjednu rade intervju s umjetnikom umjesto intervjua sa članovima obitelji.

Odgojno - obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici osmišljavaju pitanja za intervju, intervjuiraju članove obitelji, susjede i poznanike o njihovom viđenju szvremenih prilika u Vinkovcima, bilježe intervju s video kamerom, prikupljaju stare fotografije i razglednice.

10. Šesti tjedan: Montaža

Svaka grupa predaje video i zvučne materijale grupi koja će raditi montažu. Montažeri su sastavljeni u tim od pet učenika (od svake grupe po jedan predstavnik). Preporučujem da u timu za montažu bude samo pet učenika jer smatram da bi veća grupa bila problematična za rad na ovakvom zadatku. Učenici odabiru voditelja tima, dok mentor treba poticati timski duh i jasno

odrediti ciljeve tima. Učenici su različitih dobnih skupina i vjerovatno se ne poznaju dobro te bi mentor trebao pripaziti na uspostavljanje odnosa unutar tima. Svaki član tima ima osobne prioritete koji se trebaju podupirati i uvažavati. Svaki učenik predstavlja ideju svoje grupe timu za montažu, skupa pregledavaju materijal i odabiru snimke za koje smatraju da bi trebali biti dio dokumentarnog filma. Kadrovi u filmu bi trebali ići kronološki, od prapovijesti Vinkovaca do danas. Učenici trebaju pratiti kronološki slijed i po tom principu slagati kadrove u montaži. Za montažu predlažem program *Windows movie maker* jer je besplatan i jednostavan za korištenje. Program sadrži samo osnovni alat za montažu tako da se i početnici mogu služiti s njim. Učenici bi trebali montažu raditi unutar škole uz pomoć mentora/ice, ukoliko je potrebno. Montaža je uvijek dugotrajan postupak, ali tijekom ovog projekta to ne bi trebao biti problem. Snimanje kadrova se odvija u unaprijed smišljenim etapama koje bi trebale biti jedini materijal koji će biti u filmu.

10.1. Tijek montaže

U prvoj sceni se predstavlja važnost grada Vinkovaca. Druga scena obuhvaća period prapovijesti područja današnjih Vinkovaca, ponajviše Sopotsku kulturu. U trećoj sceni učenici rekonstruiraju život vinkovačkog pračovjeka na području Arheološkog parka Sopot. U četvrtoj sceni je predavanje o Orion kalendaru kojega vodi mentor/ica. Peta scena prikazuje intervju sa radnikom/com keramičke radionice Orion vaze, u sklopu Gradskog muzeja Vinkovci. Šesta scena prikazuje ubrzani prikaz procesa rada na maketi Colonie Aurelie Cibalae, popraćena zvukom glasa učenika koji objašnjava izgled kolonije. U Sedmoj sceni spiker prezentira povijest Cibalae na izabranoj lokaciji. U osmoj sceni je prikazana ubrzana snimka crtanja tlocrta Svetoga Ilije i urbanističkog plana Vojne Krajine kojeg prati glas spikera koji objašnjava proces, promjenu urbanizma tog perioda Vinkovaca. Deveta scena prikazuje područje Meraje i crkvu u kojoj spiker prezentira povijest Svetoga Ilije. U desetoj sceni se prikazuje crtanje tlocrta nakon razvojačenja Vojne Krajine popraćena sa zvučnom snimkom u kojoj spiker govori o promjeni urbanizma grada. Jedanaesta scena prikazuje intervjue sa članovima obitelji. Učenici biraju najzanimljivije intervjue i slažu ih u jedan kadar. Dvanaesta scena prikazuje intervju s umjetnikom s kojim se završava dokumentarni film. Svaka scena uključuje više kadrova. Vremensko trajanje filma je teško odrediti jer zavisi o snimljenom materijalu, predviđam minimalno trajanje pola sata, a maksimalno na sat vremena.

Tablica 6. Redoslijed prikazivanja scena u filmu:

SCENA	OPIS SCENA
1.	Predavanje o važnosti Vinkovaca
2.	Prapovijest područja Vinkovaca i Sopotska kultura
3.	Rekonstrukcija prapovijesnog života
4.	Predavanje o Orion kalendaru
5.	Intervju sa djelatnikom/com muzeja o izradi Orion posude
6.	Ubrzana snimka procesa izrade makete rimskih Cibalae
7.	Opća povijest Colonie Aurelie Cibalae
8.	Ubrzana snimka crtanja tlocrta Svetog Ilije i Vojne Krajine
9.	Povijest naselja Svetog Ilije
10.	Urbanizam grada nakon Vojne Krajine
11.	Intervjui sa članovima obitelji
12.	Intervju sa umjetnikom

Pred kraj tjedna kada je montaža filma gotova sve grupe se okupljaju i zajedno gledaju film.

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će odabrati materijal za montažu, montirati materijal u dokumentarni film, surađivati s ostalim učenicima u timu, uvažavati mišljenja i ideje članova tima.

11. Sedmi tjedan: Priprema izložbe

Učenici pripremaju i donose sav radni materijal na kojem su radili tijekom projektne nastave (radni listovi, karte grada, tlocrti, spomenar javne skulpture, fotografska dokumentacija, maketa). Učenici se uz pomoć mentora dogovaraju za postav izložbe na kojoj će izložiti sve izrađene materijale tijekom projekta. Jedna prostorija je namijenjena isključivo za projekciju filma. Za izložbu predlažem da se održava u Galeriji Slavko Kopač, Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci ili u prostoru Gimnazije Matije Antuna Reljkovića. Učenici sami izrađuju promotivni materijal za izložbu; plakat, letke i pozivnice.

Odgojno-obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će iznositi vlastita idejna rješenja i napraviti promotivni materijal (letci, pozivnice, plakat) za izložbu, prilagoditi prostor za izložbu, uvažavati prijedloge i mišljenja grupe.

12. Osmi tjedan: Okrugli stol i završna izložba

Predlažem da se okrugli stol održi u Gradskoj knjižnici i čitaonici Vinkovci ili u prostoru Gimnazije Matije Antuna Reljkovića. Osim učenika i nastavnika/ca, na okruglom stolu bi sudjelovali pisci i istraživači koji žive i rade u Vinkovcima, a koji su život posvetili istraživanju grada. Na okupljanju bi učenici trebali iznijeti svoja iskustva i znanja koja su stekli tijekom projektne nastave te ih podijeliti s pozvanim gostima.

Tijekom završne izložbe učenike se stavlja u poziciju umjetnika koji surađuje, razgovara s posjetiteljima te predstavlja svoj projekt.

Odgojno - obrazovni ishodi opisanih nastavnih aktivnosti: učenici će predstaviti rad na projektu, izvijestiti autore o stečenom znanju i iskustvu rada na projektu, raspraviti o važnosti Vinkovaca na državnoj i globalnoj razini, odgovarati na pitanja autora, pozvati autore na izložbu.

13. Zaključak

Prijedlog projektne nastave *Vinkovački vremeplov* usuglašen je s preporukama *Predmetnog kurikuluma Likovne kulture i Likovne umjetnosti* kojim se potiče integracija istraživačkog i projektnog učenja u redovnu nastavu. Iako je ovaj projekt osmišljen prventsveno za učenike Vinkovaca, smatram da se u većini gradova može primijeniti ovakav tip projektne nastave u kojem se sadržaj na nastavi direktno primjenjuje na primjerima unutar grada. Vinkovci su na sreću, grad pun kulturnog bogatstva pa učenici i nastavnici imaju priliku da nastavni sadržaj primjene izvan učionica, što na najbolji mogući način produbljuje znanje te nastavu čini zanimljivom. Učenici puno više nauče i zapamte kada se nastava održava na novim lokacijama i kada se susreću sa novim predavačima koji ne moraju nužno biti nastavnici. Projektna nastava aktivira višestruke sustave pamćenja jer je sadržaj temeljen na kontekstu i izlazi iz uobičajenih okvira nastave koja je usmjerena isključivo na sadržaj.[29] Učenici povezuju osobno iskustvo sa znanjem usvojenim tijekom istraživanja te dolaze do novih zaključaka razumijevanja svojeg neposrednog urbanog okruženja. Uz obogaćenu okolinu koja angažira sva osjetila potiče se učenje i povezivanje sadržaja više nastavnih predmeta koji upotpunjuju učenikovu sliku svijeta.

[29] Howard Gardner, *Disciplinarni um*, Zagreb; Educa, 2005.

14. Vrednovanje

Mentori na kraju svakoga tjedna dobivaju listu za evaluaciju učenika, ocjenjuju samostalnost, odgovornost i zainteresiranost za nastavne sadržaje i napredak (vrednovanje za učenje). Učenici ocjenjuju sebe i svoje kolege pri završetku svakog tjedna, dobivaju listu za evaluaciju projekta (vrednovanje kao učenje). Učenici u svakom zadatku moraju moći primijeniti stečeno znanje iz prethodnog tjedna, projekt se ne može ostvariti ako učenici ne poštuju etape rada (vrednovanje naučenog) . Projekt je koncipiran tako da učenici prvo imaju iskustveni rad na samoj lokaciji ili se bave proučavanjem određene tematike kroz rad na maketi ili pisanja scenarija i kroz taj proces probude interes za građu te dobiju uvid u njegovu širinu. Znanje se proširuje postepeno kroz svaku etapu rada tako da bi učenici do završetka projekta morali moći usvojiti predviđena znanja. S obzirom na to smatram da nije potrebno provoditi pismeni ispit kao pokazatelj znanja. Dokumentarni film i izložba bi trebali odražavati stečene vještine i znanje koje su učenici stekli tijekom projekta. Vrijednosti koje će učenici dobiti kroz dugotrajan proces su teško mjerljive. Centralna tema ovoga projekta je kreativnost, a njezino je ocjenjivanje vrlo problematično. Da bi učenik prošao projekt potrebno je redovito pohađanje, sudjelovanje, razvitak rada i sudjelovanje u sastancima i raspravama.

Nakon iskustva rada na projektu učenici trebaju napisati upitnik – osvrte u kojima predlažu poboljšanje grada. Učenici donose vlastite zaključke i prijedloge za očuvanje kulturnih dobara, zamišljaju grad kakav bi mogao biti i što bi se moglo napraviti za revitalizaciju Vinkovaca. Iznose ideje o mogućnostima grada da postanu turističko središte. Na temelju proučavanja povijesnih promjena učenici prosuđuju kakve promjene su se dogodile u gradu tijekom njihovih života. Ključno pitanje je zašto Vinkovci u 21. stoljeću *stoje na mjestu* i zašto se ništa ne poduzima za poboljšanje grada u kojemu se krije veliki potencijal. Cilj je kroz navedena pitanja probuditi interes učenika ne samo za znamenitosti i važnosti grada nego i za njegovo poboljšanje.

14.1. Upitnik – prijedlog za poboljšanje grada

Ime i prezime: Razred:

1. Kakve promjene (nova arhitektura, javna skulptura, mjesta za izlaske) su se dogodile u gradu tijekom vašeg školovanja?

2. Što vam u gradu nedostaje?

3. Smatrate li da Vinkovci imaju potencijal da postanu turističko središte i zašto?

4. Na koji način bi to postigli? (minimalno tri prijedloga)

5. Kako biste vi pridonijeli unaprijeđenju grada?

14.2. Lista za procjenu individualnog rada

Ime i prezime: Razred:

U tablicu unesite imena i prezimena učenika s kojima ste u grupi. Ocijenite od 1 do 5 rad članova svoje grupe. 1 (nedovoljan), 2 (dovoljan), 3 (dobar), 4 (vrlo dobar), 5 (odličan). Zbrojite bodove i ocijenite kolege kao rezultat njihovog rada.

Ime i prezime učenika:					
Samostalnost u radu					
Doprinos grupi					
Suradnja					
Odgovornost u radu					
Rezultat rada					

14.3. Lista za evaluaciju učenika

(ispunjavaju mentori na kraju svakoga tjedna)

U tablicu upišite ime i prezime učenika. Brojevima od 1 do 5 ocijenite učenika. 1 (nedovoljan), 2 (dovoljan), 3 (dobar), 4 (vrlo dobar), 5 (odličan)

Mentor:_____

Naziv grupe:_____

Ime i prezime učenika:					
Samostalnost u radu:					
Doprinos grupi:					
Redovito pohađanje:					
Spremnost na sudjelovanje					
Rezultat:					

14.4. Lista za evaluaciju projekta

(ispunjavaju učenici)

1. Smatrate li da je projektna nastava dobro isplanirana i strukturirana? Obrazložite.

2. Smatrate li da su odabrane teme poslužile za bolje razumijevanje povijesti i povijesti umjetnosti grada Vinkovaca? Obrazložite.

3. Je li vam projektna nastava pomogla u boljem povezivanju s kolegama i lokalnom zajednicom? Obrazloži.

4. Što vam se posebno sviđa/ne sviđa kod projektne nastave i zašto?

5. Što smatrate prednostima projektne nastave?

6. Što smatrate nedostacima projektne nastave?

7. Imate li kakvih dodatnih primjedbi, pohvala, komentara ili prijedloga?

15. Prilozi

15.1. Prilog 1: Vremenik

TJEDNI	GRUPE	PLAN RADA
1. tjedan	Sve grupe	Uvodno predavanje - raspodjela zadataka 1. grupa: Posjeta Gradskom muzeju Vinkovci 2. grupa: Izrada makete *Colonie Aurelie Cibalae* 3. grupa: Razrada scenarija; povijest naselja Sveti Ilija 4. grupa: Zgrada brodske imovne općine - djelo Hermana Bolléa 5. grupa: Izrada spomenara javne skulpture
2. tjedan	Sve grupe	1. grupa: Povijest prapovijesnih kultura Vinkovaca; razrada scenarija 2. grupa: Vjerski i umjetnički život Cibalae 3. grupa: Snimanje video materijala i mapiranje područja Meraje 4. grupa: Posjeta crkvi Svetog Euzebija i Poliona 5. grupa: Posjeta Gradskom muzeju Vinkovci; zbirka slikarstva
3. tjedan	Sve grupe	1. grupa: Posjeta Arheološkom parku Sopot – snimanje video materijala 2. grupa: Prikupljanje informacija i razrada scenarija - povijest Cibalae 3. grupa: Crtanje urbanističkog plana Vojne Krajine 4. grupa: Razrada scenarija i snimanje zvučnog materijala 5. grupa: Komparacija stare i nove arhitekture
3. tjedan	Sve grupe	
4. tjedan	Sve grupe	1. grupa: Orion - najstariji indoeuropski kalendar; predavanje i intervju 2. grupa: Snimanje video materijala o povijest Cibalae 3. grupa: Snimanje video materijala o povijesti Vojne

		Krajine 4. grupa: Crtanje tlocrta Vinkovaca 5. grupa: Priprema za intervju sa umjetnikom
5. tjedan	Samostalno Jedna grupa	Samostalno istraživanje Intervju sa umjetnikom
6. tjedan	Jedan tim	Montaža
7. tjedan	Sve grupe	Priprema izložbe
8. tjedan	Sve grupe	Okrugli stol i završna izložba

15.2. Prilog 2: Kratka povijest Vinkovaca

U nastavku je dan sažeti pregled povijest Vinkovaca od neolitika do danas, kao uvod u učenička istraživanja organizirana po pojedinim povijesnim razdobljima. Pregled (od poglavlja Starčevačka kultura do poglavlja Srednji vijek) se temelji na knjizi *Vinkovci u svijetu arheologije* (1999.)[30] koja je ujedno i literatura za učenička istraživanja.

15.2.1. Starčevačka kultura

Oko 6000. godine prije Krista dolazi do neolitizacije područja današnjih Vinkovaca, razvija se gospodarstvo zasnovano na poljodjelstvu i stočarstvu što rezultira sjedilačkim načinom života i podizanjem trajnih nastambi. Proizvode se keramički predmeti i primjenjuje se tehnika glačanja i poliranja kod izrade kamenog oruđa i oružja. Starčevačka kultura je predstavnik ranog i srednjeg neolitika, koja kao gotova kulturna pojava dolazi na prostor istočne Slavonije. U arheološkim istraživanjima u Vinkovcima otkriven je dio velikog starčevačkog naselja na području Tržnice, koje obuhvaća područje lijeve obale Bosuta. Naselje se rasprostiralo od Hotela Slavonija uz Bosut na zapad duž Šetališta Dionizija Švagelja i Duge ulice do lokacije nekadašnje Robne kuće Nama. Na istim lokacijama će se kasnije naseljavati i druge kulture. Prvi nalazi starčevačke kulture u Vinkovcima otkriveni su 1951. godine, a tijekom sedamdesetih godina u iskopavanjima je otkriveno veliko starčevačko naselje koje se smjestilo na sjevernoj obali Bosuta. To se pokazalo kao najveće do sada istraženo naselje starčevačke kulture u Hrvatskoj. Drugo starčevačko naselje nalazilo se na području naselja Ervenice. Od materijalnih ostataka najzastupljenije je oksidacijski pečeno keramičko posuđe, a među grubim posuđem dominiraju zaobljeni lonci, oker i crvenkaste boje. Pronađeni su i kultni predmeti koji se pojavljuju u obliku ljudskih i zoomorfnih figurica te žrtvenici. Najveći broj svih vrsta žrtvenika pronađeno je u Vinkovcima. Istraživanja su pokazala da se naselje sastoji od niza jamskih objekata, a glavni stambeni objekt je zemuničkog tipa. Nadzemna kuća je otkrivena 1993. godine što je neobično za način stanovanja starčevačke kulture. To upućuje na promjene koje će nastupiti te se mogu primijetiti u načinu oblikovanja keramike i novim položajima naseljavanja.

15.2.2. Sopotska kultura

Nakon starčevačke razvija se sopotska kultura. Njezini predstavnici ne naseljavaju prijašnje starčevačko područje, već se sele pet kilometara jugozapadno od Vinkovaca na uzvišenjima obale rijeka i potoka. Kako do sada na sopotskom području nije bilo zemuničkih

[30] Marko Dizdar, Ivana Iskra - Janošić, Maja Krznarić Škrivanko, *Vinkovci u svijetu arheologije*, Vinkovci: Gradski muzej Vinkovci, 1999.

objekata upućuje nas o vremenskom početku života sopotske populacije na Ervenici. Naselje je otvorenog tipa i nadovezuje se na starčevačku tradiciju. Vremenski početak naselja sugerira prvi jamski objekt pravilnog oblika s nadzemnom konstrukcijom. U tom objektu su otkrivene ljudske lubanje među kojima je bila i dječja, razbacane životinjske kosti, goreni kućni lijep, te crni polirani lončić bikoničkog oblika kojega danas prepoznajemo kao kulturno obilježje sopotske kulture. Pronađeni predmeti smatraju se ostacima ritualnog ukopa obavljenog tijekom osnivanja naselja. U sopotskoj kulturi je specifičan nestanak oslikavanja keramičkog posuđa, grubo posuđe u obliku amfora je najčešće neukrašeno, a ako ukras postoji to su uglavnom trake ukrašene otiskom vrha prsta ili različite rogolike izbočine koje služe kao funkcionalni i dekorativni element. Finije obrađeno posuđe se javlja u obliku plitkih i duboko zaobljenih zdjela na punoj nozi i bikoničkih lončića ukrašavanih kaneliranjem, žlijebljenjem, ubadanjem i slično, a javlja se i efekt glačanja. Materijal sa Sopota upućuju nas na to da je naselje bilo zahvaćeno požarom i uništeno dolaskom bedenskih došljaka sa sjevera. Njihovim dolaskom prestaje život neolitskog naselja na Sopotu, a vjerovatno i na ostalim našim neolitskim naseljima.

15.2.3. Brončano doba

Sjedilački način života uništavaju migracije stočara koji su 3500. godine prije Krista prodrli u Panonsku nizinu. Sa sobom su donijeli tehnološko znanje obrade bakra, čime započinje bakreno i rano brončano doba na području Vinkovaca. Razvija se badenska kultura stočara koji naseljavaju područja uz rječice, potoke i močvare. Badenska kultura se ne zadržava dugo na ovim područjima te nakon nje nastupa lasinjska koja raste pod utjecajem badenske. Njihova se gospodarska baza bitno ne razlikuje te se isto zadržava privremeno o čemu nam govori nepostojanje građanske djelatnosti.

15.2.4. Vučedolska kultura

Kao rezultat novog vala prodora Indoeuropljana nastaje vučedolska kultura koja iskorištava bivša naselja – tellove, kao na Tržnici. Uređuju strme padine i podižu palisadni zid na prostoru prijašnjeg starčevačkog naselja. U iskopavanju 1962. godine pronađene su dvije vučedolske jame i ostaci izgorene podnice. Iskopavanje iz 1977. i 1978. godine na položaju hotela Slavonija pokazalo je grupiranje kuća u dva bloka sa pravokutnim kućnim tlocrtom čije su konstrukcije zida slične neolitičkim kućama. Na kućnim osnovama nalazila su se kružna ognjišta. Način stanovanja pokazuje osobine duže prisutnosti na jednom mjestu iako je bilo više građevinskih faza. Nalazi upućuju da se u blizini naselja odvijala metalurška djelatnost. U kućama i jamama pronađene su velike količine keramičkog posuđa, velike grube posude za zalihe i manje

za svakodnevnu uporabu te ukrašene posude. Većinu predmeta čine klasične bikoničke zdjelice i zdjelice na četiri čepaste nožice. Dekorativnost se iskazuje bogatstvom ukrasa popunjenih bijelom inkrustacijom na sjajno poliranoj prevlaci crne i tamno sive boje. Unutar vučedolske keramografije postoje predmeti koji su vjerovatno imali kultna obilježja. Najzapaženije mjesto imaju fino oblikovane te duborezom i rovašenjem bogato ukrašene ženske statuete s naznačenom odjećom. Nagli porast populacije i povećana potreba za metalom vjerovatno su uvjetovali širenje vučedolske kulture. Burno razdoblje smjene eneolitičkog i brončanog doba bilo je i kraj vučedolske kulture. Nakon vučedolske razvija se vinkovačka kultura koja obilježava početak ranog brončanog doba.

15.2.5. Vinkovačka kultura

Predstavnici vinkovačke kulture su nastavili živjeti na višeslojnim naseljima uz obale rijeka na istim položajima vučedolskog naselja. Napuštaju stil ukrašavanja vučedolske kulture i uvode novi stil oblikovanja keramike. Posuđe je dobro pečeno, polirano, tamno smeđe boje. Ukrašavanje fine keramike je rijetko kao što je urezivanje i inkrustiranje. Gospodarstvo je i dalje bazirano na poljoprivredi i stočarstvu, ali je metalurgija bronce napredovala pa je oblikovanje keramike zapostavljeno. U istraživanjima brončanog doba u istočnoj Slavoniji i Srijemu prostor Vinkovaca se pokazao kao mjesto kontinuiranog naseljavanja od ranog do kasnog brončanog doba. Zbog toga se Vinkovci mogu pohvaliti dugotrajnim i neprekidnim slijedom kultura iz svih faza brončanog doba (vatinska, belegiš II. i daljska kultura). Sredinom 8. stoljeća prije Krista dolazi do pojave novih kulturnih utjecaja s istoka te se ostvaruje povezivanje s Balkanom. Nova kultura razvija metalurgiju željeza, tehnološki napreduje i označava kraj razdoblja brončanog doba.

15.2.6. Keltsko - latenska kultura

Sredinom 5. stoljeća prije Krista nakon razdoblja gospodarskog napretka i prihvaćanja utjecaja Mediterana stvara se latenska kultura čiji su nosioci Kelti. Oni osvajaju i koloniziraju veliki dio Europe, dolaze na područje istočne Hrvatske te stvaraju svoju keltsko - latensku kulturu. Područje Vinkovaca se pokazuje kao najveći naseobinski kompleks ove kulture u istočnoj Hrvatskoj koji broji dva naselja, na Ervenici i Dirovom brijegu. Nekropole su se nalazile na području današnje Brodsko imovne općine gdje je pronađeno osam željeznih kopalja i kantaros. Na Dirovom brijegu je isto pronađena nekropola sa nekoliko željeznih kopalja. Od trideset do sada pronađenih keltskih naselja na ovim prostorima, Vinkovci su najznačajniji zbog jedinog poznatog naselja iz razdoblja srednjeg latena na Ervenici te zbog najvećeg naseobinskog kasnolatenskog kompleksa u istočnoj Hrvatskoj. Najveći uspon naselje doživljava u razdoblju kasnog latena kada

postaje snažan lončarski centar, na što ukazuju lončarske peći koje se nalaze uz Bosut. Život naselja je prekinut rimskim osvajanjem krajem 1. stoljeća prije Krista.

15.2.7. Rimsko razdoblje

Topografsko- gospodarske pogodnosti područja bile su zanimljive i Rimljanima koji počinju sa izgradnjom većeg naselja na prapovijesnim ruševinama. Razvijaju grad na lokalitetu Tržnica, imenom *Cibalae*, kasnije *Colonia Aurelia Cibalae*, jedan od većih urbanističkih središta u rimskoj Panoniji. Prva faza gradnje bila je drvena dok u drugoj fazi Rimljani donose opeku izrađenu u carskim radionicama Murse. U trećoj fazi se povećava površina grada tlocrta nepravilnog pravokutnika. Grad je imao obrambeni zemljani bedem u širini do 14 metara. Danas nam je jasniji položaj foruma i javnih zgrada koje se djelomično poklapaju sa današnjim trgom. Smatra se da je grad bio prilično napučen tijesnim ulicama i kućama na više katova koje su jedna do druge stajale u nizu. Zbog toga je grad, koji je obuhvaćao jednu četvrtinu današnjih Vinkovaca mogao imati veći broj stanovnika nego što ima danas. Građevine u Cibalama pokazuju punu funkcionalnost tijekom 4. stoljeća. Među njima se ističu velike gradske terme, sustav za odvodnju otpadnih voda, žitnice te privatni i javni objekti. To upućuje na nesmetano odvijanje rimskih urbanih aktivnosti i funkcija koje nisu poremetili građanski ratovi ni navale vanjskih napadača. Termalni kompleksi imali su sustave za grijanje te vodovod i kanalizaciju. Vodovod se punio preko kamenih bazena iz potoka Ervenice, a sustav kanalizacije je zidan opekom. Prema rimskom običaju nekropole su se nalazile uz ceste na izlazima grada, a u Cibalama je jedino definirana površina sjeverne nekropole budući da je najbolje istražena s otkrivenih pedesetak grobova. Cestogradnju su Rimljani već u starom vijeku tehnološki usavršili prostiranjem po osvojenim zemljama. Širina ceste je bila pet ili šest metara te nije uvijek bila jednaka. Na cestama su bili postavljeni miljokazi i spomenici u obliku stupova napravljeni u slavu careva. Ceste i mostovi su uvijek bili u dobrom stanju jer se plaćala cestarina i mostarina. Grad je bio orijentiran na trgovinu i obrt, a roba se uvozila iz cijelog Carstva. Danas su otkriveni brojni uvezeni proizvodi kao što su staklene posude, uljanice, nakit te proizvodi od gline. Otkriven je veliki broj lončarskih peći što *Cibalae* izdvaja od prosječnih rimskih kolonija. Domaće stanovništvo je živjelo dobrim standardom sve do početka 4. stoljeća kada grad doživljava degradaciju urbanog prostora koja je obilježila čitavo područje Panonije, ali i šire područje Rimskog Carstva. Kod *Cibalae* su se vodile dvije borbe, prva je bila 314. godine između Konstantina Velikog i Licinija u kojem je pobijedio Konstantin. Druga bitka se vodila kod Murse između Konstancija II. i Magnencija 351. godine u kojoj je poginuo Gracijan, otac dva rimska cara Valentijana i Valensa, rođenih u Cibalama. Niti carevi iz Cibalae nisu uspjeli spasiti grad koji je počeo propadati. U navalama barbarskih plemena Cibalae su bile temeljito razorene, gradovi i naselja se nisu fizički uništavali nego se pljačkala imovina, urod i stoka, a zarobljenici su se odvodili na prodaju. Gradske cjeline i građevine su

izgubile prvotnu namjenu i sve teže je postalo održavati infrastrukturu grada. Dobra povezanost i blizina granice je pridonijela usponu Cibalae, ali je ujedno bila i razlog njenog propadanja. Cibalae nisu odmah prestale postojati o čemu svjedoči i Justinijanova darovnica iz 536. godine, posljednji pisani antički izvor u kojem se spominje ime Cibalae. Ovim događajima započinje nova epoha i grad ulazi u razdoblje srednjeg vijeka.[31]

15.2.8. Srednji vijek

Velika seoba naroda započinje 375. godine sa provalom Huna u Europu pod čijim pritiskom se germanski narodi sele na područje rimske provincije Panonije kao saveznici Rimskog Carstva. U napadu Zapadnih Gota 378. godine opustošene su Cibalae. Područje istočne Slavonije preuzima Istočno Rimsko Carstvo 476. godine koje dopušta Gepidima da se ovdje nasele Gepidska vlast je okončana 504. godine kada gotski vladar Teodorik osvaja istočnu Slavoniju i Srijem. Istočnogotska uprava je okončana pod pritiskom cara Justinijana I. koji Gepidime postavlja nadležnima za upravu područja. Pronađeni su brojni ostaci koji Vinkovce čine jednim od najznačajnijih nalazišta razdoblja ranog srednjeg vijeka u istočnoj Slavoniji. Među njima su brojni grobovi, keramika i predmeti svakodnevne uporabe (češljevi, noževi, pršljeni), nakit i dijelovi odjeće. Druga faza gepidske dominacije je okončana sa dolaskom Langobarda od kojih je pronađen mali broj ostataka. Godine 568. godine Avari su ostavili ostatke nekropole u Dugoj ulici. One su ujedno i jedini nalaz koji upućuje na boravak Avara u istočnoj Hrvatskoj. U iskapanjima su pronađena brojna naselja i nekropole koji upućuju na kontinuirano naseljavanje područja Vinkovaca od 6. do 9. stoljeća. Vlast Avara se dokida sa dolaskom Franaka o čemu znamo malo zbog nedostatka dokumentacije. Bjelobrdska kultura se pojavila u 10. stoljeću, a njihovi grobovi su se nalazili na području Meraje. Stojan Dimitrijević je 1965. godine otkrio 11 grobova i pronašao temelje ranoromaničke crkvice. Slika o tom razdoblju vinkovačke povijesti je nejasna i nema dovoljno podataka. Područjem su gospodarili feudalci i crkva. Zna se za nekoliko samostana kao što je samostanska romanička crkva Meraja i samostan Svetog Ilije. Bjelobrdsko stanovništvo je na svojem groblju na Meraji sagradilo malu ranoromaničku crkvu koja datira oko 1100. godine. U srednjem vijeku poznato je naselje Sveti Ilija, kraj istoimene crkve. Kasnije mu se dodaje i ime Sveti Vinko, po kojemu su Vinkovci vjerovatno dobili ime. U vrijeme osmanske okupacije, područje uz spomenutu crkvu Osmanlije su nazvali Meraja. Na turskom jeziku *meraja* označava utrinu, pašnjak, livadu, mjesto za odmor. To je zemljište koje nije u vlasništvu privatnika, već je javno dobro gdje su se stanovnici odmarali.

[31] Miroslav Kujundžić, »Rimske Cibalae«, u: *Essehist: časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti*, Vol.6. No.6. (2014.), https://hrcak.srce.hr/184343, (pregledano 31. ožujka 2019.)

15.2.9. Vojna Krajina

Osmanlije su ugrožavali područje Panonije od sredine 15. stoljeća, a početkom 16. stoljeća se kreću prema Iloku, Osijeku i Mohaču gdje je 1526. godine došlo do katastrofalne Mohačke bitke koja je uništila sudbinu Slavonije i Vinkovaca. Vinkovci se ne spominju kao važan centar, ali su doživjeli tursko nasilje koje im je oduzelo grad. Gradine i turcizmi u jeziku su dokaz za obitavanje Osmanlija u gradu i okolnim selima. Krajem 17. stoljeća je Osmansko Carstvo počelo slabiti, a turski napadi su jačali, stanovništvo je počelo bježati iz grada, skrivajući se po šumama. Zbog ugrožavanja središnje Europe od strane Osmanskog Carstva stvara se novi vojno - politički savez između Austrijske monarhije i Hrvatske - Vojna Krajina. Vinkovci su postali središtem 7. brodske pukovnije sa sjedištem u Brodu. Uprava Krajine je bila podređena isključivo vojno - političkim ciljevima Austrije, među kojima je bio i taj da graničari postanu vjerni podanici i vojnici u službi carice Marije Terezije (1717. – 1780.g.). Primjenjivale su se drastične kazne nad stanovništvom s namjerom čuvanja javnog reda i mira. Postoje zapisi o smrtnim kaznama, vješanjima, strijeljanjima i raznim oblicima mučenja. Njemački učitelji, pukovnici i vojnici koji nisu bili obrazovani radili su u novootvorenim školama sa ciljem da od učenika naprave vojnike. Prva škola u Vinkovcima se otvara 1762. godine. Vojna Krajina kao takva je sprječavala napredak cijele zemlje. Godine 1765. Vinkovci dobivaju status slobodnog vojnog komuniteta i dijele se na vojni (zapovjedno mjesto pukovnije i satnije) i civilni dio. Dio stanovništva ostaje pod vojnom vlasti dok drugi dio pripada slobodnom vojnom komunitetu. Godine 1873. pukovnija je razvojačena i uprava je predana grofu Pejačeviću. Poslije razvojačenja Vinkovci su postali sjedište *Carske Kraljevske Brodske okružne oblasti* te nestaju smetnje koje su uzrokovale napredak grada. Godine 1886. ukidaju se krajiška okružja i Vinkovci se pripajaju Srijemskoj županiji. Razvija se šumska i mlinska industrija, trguje se građevinskim materijalom i žitom. Urbanizam grada se mijenja i vojni centar postaje trgovište.[32]

15.3. 20. stoljeće

Vinkovci postaju gradom kraljevskom naredbom od 5. studenog 1920. godine. Država je nametala velike poreze, izrabljivala se i politički ugnjetavala radnička klasa koja je uspjela probuditi svijest mase koja štrajka i protestira. Jača državni aparat koji guši svaki pokušaj pobune, hapšenja postaju sve češća pojava. U ovom razdoblju jača nacionalna svijest i Vinkovci ulaze u Prvi svjetski rat, u kojemu je cijeli kraj izgubio u materijalnim dobrima i ljudskim životima. Nedugo nakon toga počinje Drugi svjetski rat, širi se pokret otpora, veliki broj građana odlazi u

[32] Danijel Petković, *Srednjovjekovna naselja sjeverozapadnog dijela Vinkovačkog kraja*, Vinkovci: Gradski muzej Vinkovci, 2006.

NOB, stanovništvo se odvodi u logore i teror traje sve do 1945. godine. Nakon Drugog svjetskog rata industrija i tehnološki napredak grada stagnira. Stanovništvo se oporavlja od rata, polako se razvija poljoprivreda i grade se tvornice. U prvoj polovici 1990. godina traje Domovinski rat, tijekom 1991. godine srpski ekstremisti napadaju Vinkovce i okolicu. Službeni početa rata u Vinkovcima je 19. srpanj. 1991. godine kada je grad prvi puta granatiran. U napadu na Mirkovce, Vinkovci trpe učestala granatiranja u kojemu je oštećen veliki dio grada. Godine 1992. grad je opet napadnut od strane srpske vojske. Iste godine Vinkovci ulaze u sastav Vukovarsko-srijemske županije.[33]

Osim ratova u 20. stoljeću koji su zahvatili Vinkovce kao i ostatak Europe, simultano se odvija i bogati umjetnički život. Vinkovačka čitaonica je u 19. i početkom 20. stoljeća bila glavno središte okupljanja intelektualaca i gradske elite koji su upravljali kulturnim i političkim životom grada. U ranijim razdobljima umjetnička djela su se uvozila za sakralne potrebe ili kao portreti velikaških obitelji. Likovni umjetnici se značajnije javljaju tek u 20. stoljeću. U Vinkovcima brojčano prevladavaju slikari i veliki broj školovanih umjetnika među kojima se ističu Vanja Radauš, Isidor Kršnjavi, Slavko Kopač, Božidar Kopić, Ladislav Galeta, Antun Babić i Dubravko Matković.[34]

15.3.1. Zgrada brodske imovne općine – djelo Hermana Bollea

Zgrada je jedan od najvažnijih spomenika profane arhitekture historicizma u Slavoniji i jedna od najvećih građevina Bolléovog opusa. Kompleks se sastoji od dvije zgrade, upravne i najamno-poslovne,čiji je investitor bila Brodska imovna općina koja je financirala izgradnju sa kapitalom od krajiških šuma. Dogradnja nove zgrade je trebala služiti za iznajmljivanje lokala i stanova za što i danas služi. Troškovi gradnje su dosegli vrtoglavih 450.000 kruna što može konkurirati samo restauraciji crkve u Mariji Bistrici i zagrebačkoj katedrali. Bollé prije toga nikada nije imao priliku realizirati ovako skup projekt. U zgradi su smješteni stanovi, dok se u prizemlju nalaze lokali sa skladištima okrenutima prema dvorištu. Na zgradi je primijenjeno više stilova, uglovnica je neobarokna sa primjesama neorenesanse, nova zgrada je neogotička, a javljaju se i secesijski motivi. Glavni portal gleda prema trgu, a iznad njega se nalazi mramorna ploča sa pozlaćenim natpisom »Šumsko-gospodarstveni ured Brodske imovne općine«. Iznad natpisa je prozor sa zabatom iznad kojeg se nalazi reljef sa prikazom slavonskih seljaka (graničara) koje je izradio kipar Dragutin Morak (1839. – 1922.). Graničari koji su prikazani na reljefu drže pilu i sjekiru i stoje pored srušenog hrasta koji predstavlja djelatnost zgrade. Pored njih stoji graničarka koja donosi vrč sa pićem. Reljef predstavlja jedno od kvalitetnijih djela u Morakovom opusu i

[33]Domovinski rat u Vinkovcima: https://www.braniteljski-portal.com/16-rujna-1991-vinkovci-nepokoreni-grad-na-vratima-hrvatske (Pregledano 23.8.2019.)

[34] Antun Babić, »*Likovni umjetnici Vinkovaca u XX. stoljeću*«, u: Vinkovci, Gradsko poglavarstvo, Vinkovci, 2010., str. 413.

zanimljiv je primjer figuralne arhitektonske plastike kod nas. Prozori prizemlja su zaključeni segmentnim lukom, a prozori na katu imaju jednostavni arhitektonski okvir i segmentni zabat na vrhu, vijenci na obje etaže imaju ornamentirane konzole. Ornamenti na pilastrima sa strana glavnog ulaza su napravljeni u renesansnom stilu i povećavaju slikovitost pročelja, dok su erkeri na uglu zgrade barokni. Erker postaje dominantan u vizuri glavnog trga iznad kojega je kupola zaključena sa vjetrokazom u obliku dva hrastova lista koji predstavljaju simbol djelatnosti Brodske imovne općine. Iznad velike trifore na katu pročelja stoji natpis na kojem piše godine izgradnje (Anno 1909.). Na zgradi su sačuvana izvorna vrata, s detaljima u kovanom željezu i motiv vodoriga na olucima ispod krova. Iako neogotički motivi prevladavaju, balkon iznad bočnih ulaza u zgradu je napravljen u neoromaničkom stilu, a javljaju se i secesijski motivi na trodijelnim prozorima na bočnim rizalitima.[35]

[35] Dragan Damjanović, *Kompleks zgrada Brodske imovne općine u Vinkovcima - Nepoznato djelo arhitekta Hermana Bollea*, Odsjek za povijest umjetnosti, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 2011. str. 191. – 196.

15.4. Prilog 3: Radni listovi; Prva grupa

1. Ime i prezime: Datum:

Grupa:

Zadatak: Pronađite predmete na reprodukcijama. Pored reprodukcija opišite predmet i ispunite tablicu sa podacima.

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

(ova stranica se printa u pet primjeraka)

Zadatak:

1. Fotografirajte predmet koji vam se najviše svidio, fotokopirajte ga i zalijepite na predviđeno mjesto. Upišite podatke u tablicu.

2. Pronađite suvremeni predmet koji danas zamjenjuje vaš najdraži predmet iz muzeja, fotografirajte ga, zatim iskopirajte i zalijepite ga na predviđeno mjesto. Upišite podatke i usporedite predmete.

Najdraži predmet	Predmet koji ga zamjenjuje danas

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Usporedite predmete:

2. Ime i prezime: Datum:

Grupa:

Zadatak: Pronađite predmete na reprodukcijama. Pored reprodukcija opišite predmet i ispunite tablicu sa podacima.

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

3. Ime i prezime: Datum:

Grupa:

Zadatak: Pronađite predmete na reprodukcijama. Pored reprodukcija opišite predmet i ispunite tablicu sa podacima.

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

4. Ime i prezime: Datum:

Grupa:

Zadatak: Pronađite predmete na reprodukcijama. Pored reprodukcija opišite predmet i ispunite tablicu sa podacima.

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

5. Ime i prezime: Datum:

Grupa:

Zadatak: Pronađite predmete na reprodukcijama. Pored reprodukcija opišite predmet i ispunite tablicu sa podacima.

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

Opis predmeta:

Naziv predmeta	Naziv kulture	Datacija

15.5. Prilog 4: Radni list; Druga grupa

Ime grupe: Datum:

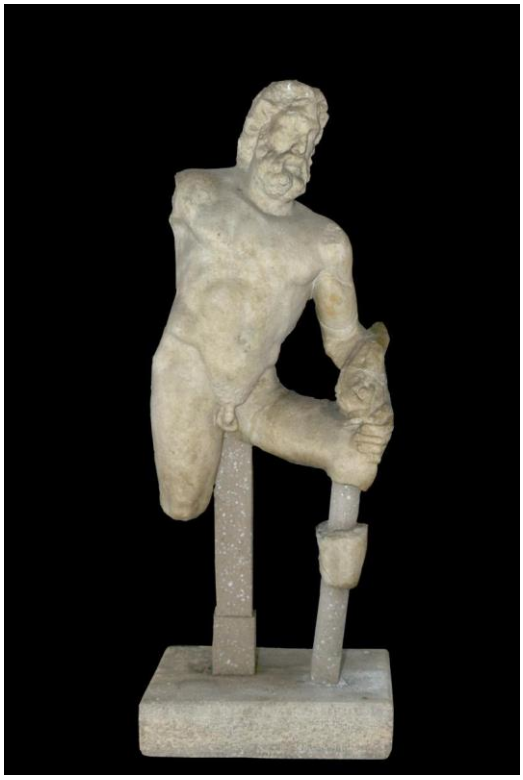
Zadatak: Upišite naziv djela, objasnite mitološku pozadinu te analizirajte djelo.

Naziv predmeta: Mitologija:

Analiza djela:

Naziv predmeta:

Mitologija:

Analiza djela:

Ime grupe: Datum:

Zadatak: Upišite naziv djela, objasnite mitološku pozadinu te analizirajte djelo.

Naziv predmeta: Mitologija:

Analiza djela:

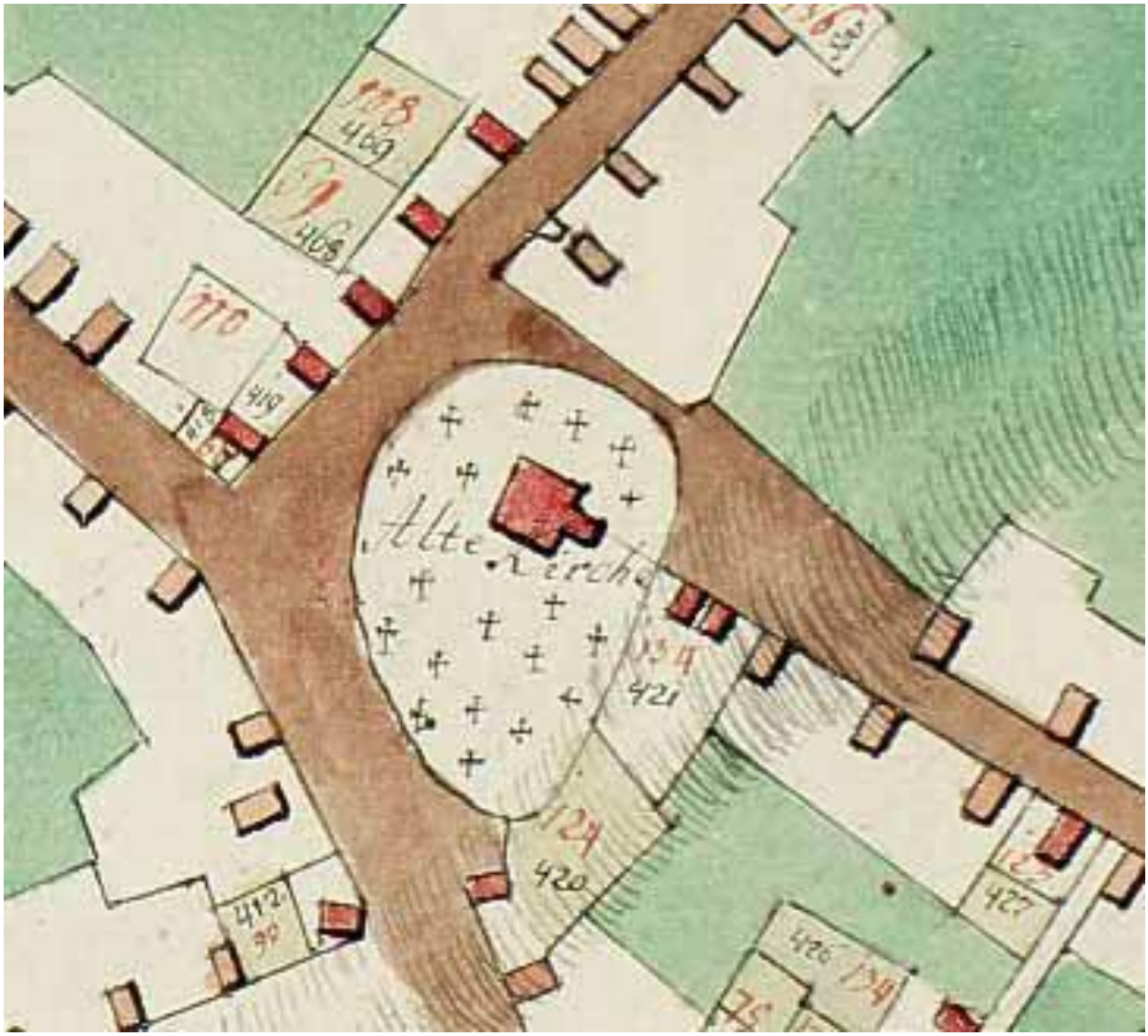
Naziv predmeta:

Mitologija:

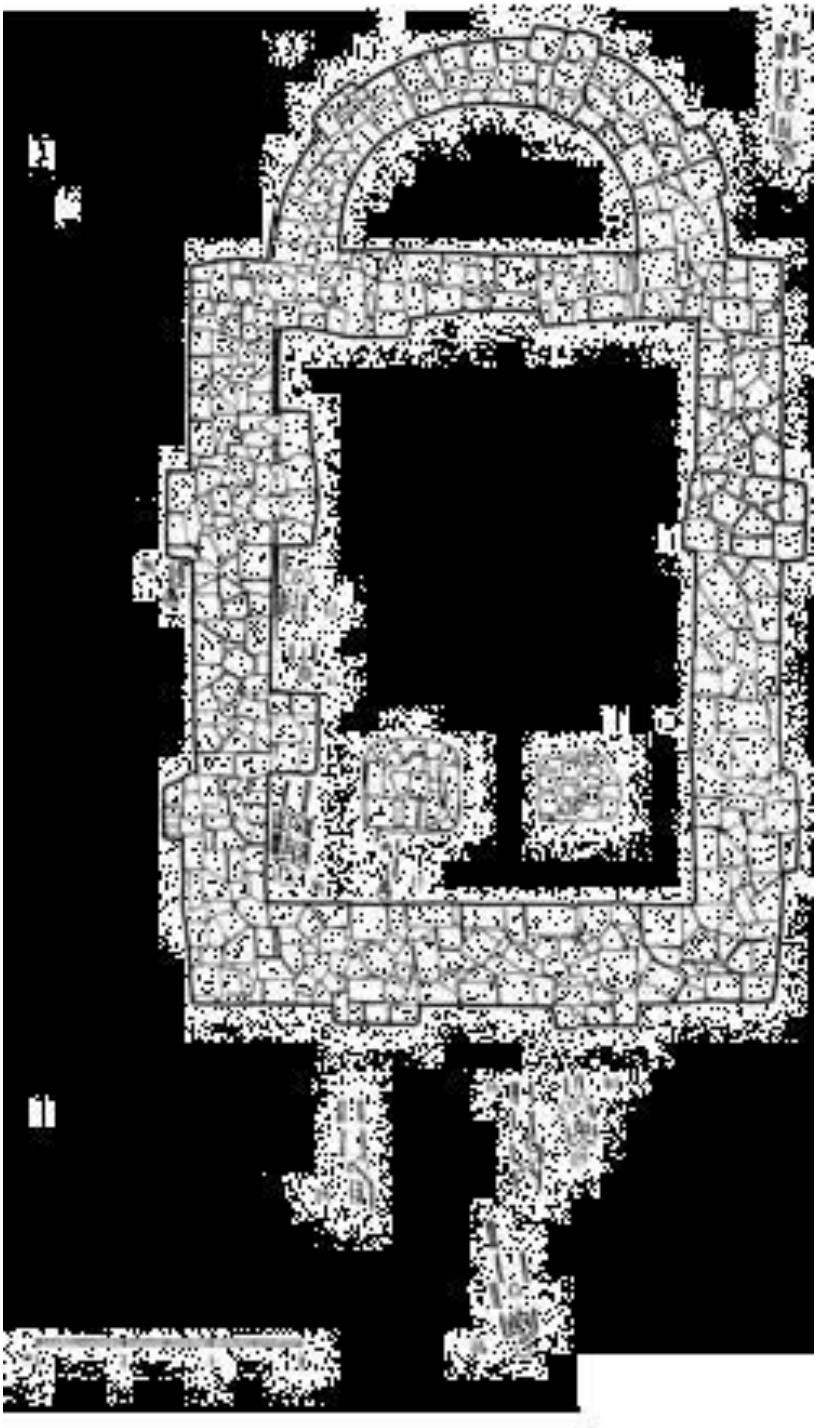
Analiza djela:

15.6. Prilog 5: Crkva sv. Ilije s grobljem na katastarskom planu iz 1780.-5.

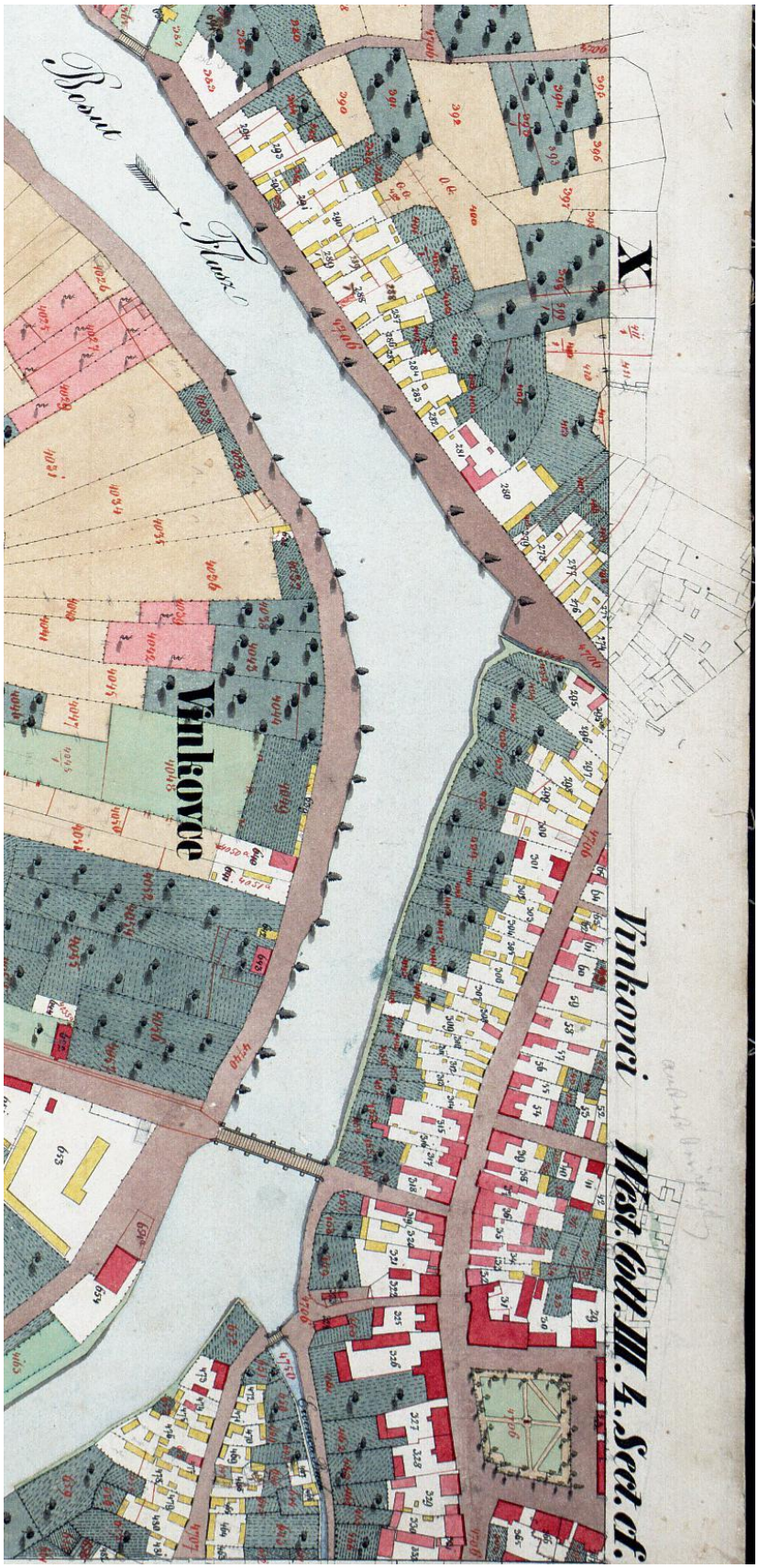
Crkva sv. Ilije s grobljem na katastarskom planu iz 1780.-5. (izvor: Andrić, *Vinkovci u srednjem vijeku: područje grada Vinkovaca od kasne antike do kraja turske vlasti*, Matica Hrvatska, Vinkovci, 2007.)

15.6.1. Prilog 6: Tlocrt ranoromaničke crkve sv. Ilije na Meraji

Tlocrt ranoromaničke crkve sv. Ilije na Meraji (izvor: Dimitrijević, Arheološka iskopavanja,47).

15.6.2. Prilog 7: Plan grada Vinkovaca iz 1847. godine

Plan grada Vinkovaca iz 1847. godine

15.7. Prilog 8: Radni list; Četvrta grupa

Grupa: **Datum:**

Zgrada Brodske imovne općine

Zadatak: Surađujte sa kolegama i skupa riješite zadatke. Odgovorite na pitanja na predviđena mjesta.

1. Koliko metara ima zgrada? Izračunajte u koracima.

_____

_____

2. Koliko ima ulaza u zgradu?

_____

_____

3. Što se nalazi u zgradi?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

4.Kakvi se simboli nalaze na vjetrokazu kupole?

_____

_____

_____

_____

5. Što predstavljaju ti simboli?

6. Koja je namjena građevine?

7. Koje stilove prepoznajete na pročelju zgrade? Po čemu to zaključujete?

8. Navedite konstruktivne i dekorativne elemente koje prepoznajete na zgradi.

10. Pronađite reljef na zgradi. Analizirajte ga.

15.7.1. Prilog 9: Radni list; Četvrta grupa

Grupa: Datum:

(Zadatak se rješava grupno.)

Zadatak: Odgovorite na pitanja na predviđena mjesta.

Crkva sv. Euzebija i Poliona

Analizirajte pročelje.

Odredite stil gradnje i argumentirajte svoj odgovor.

Analizirajte interijer crkve.

Navedite svetce koji su prikazani na vitrajima.

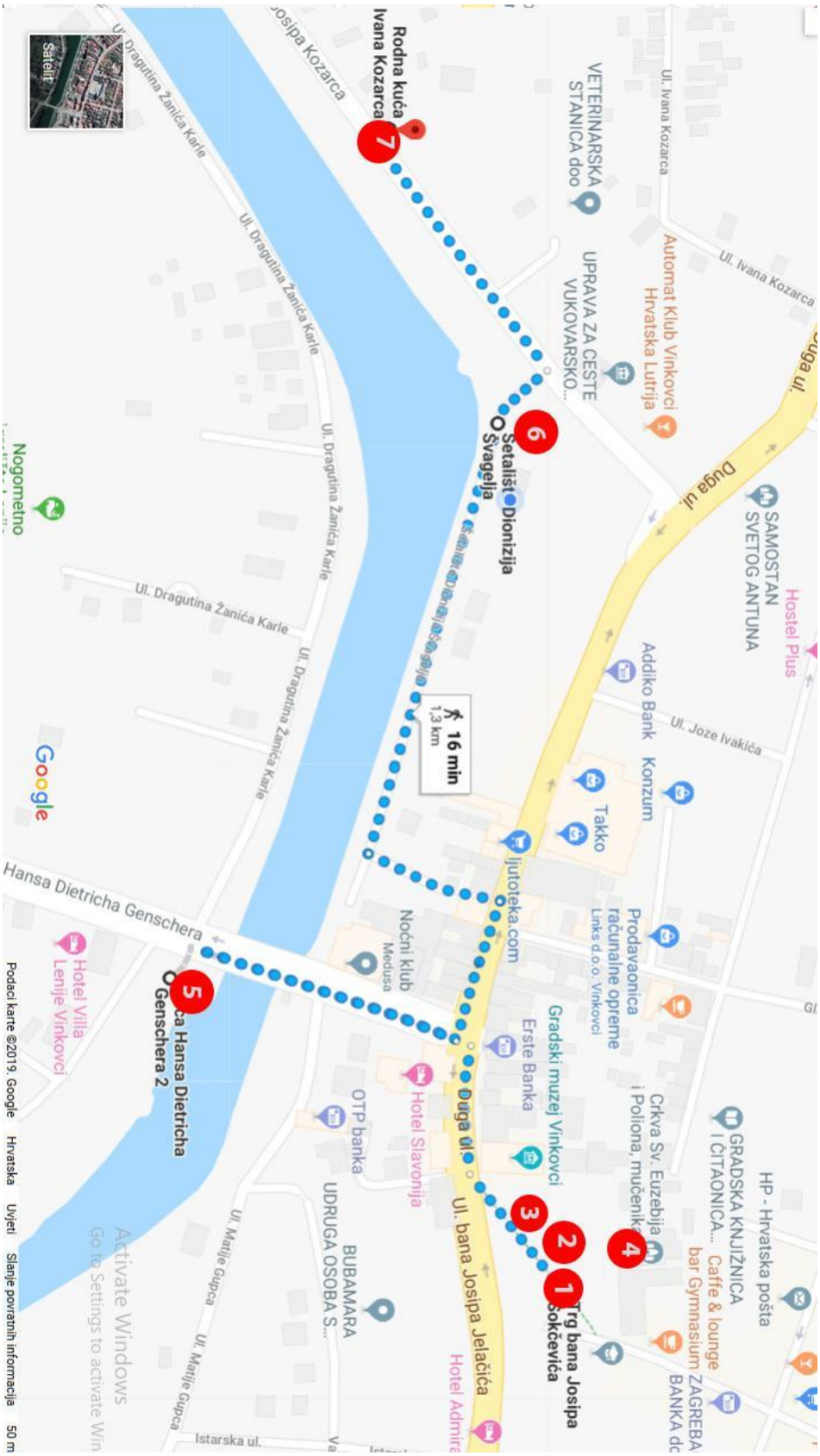
Tko je autor slike na glavnom oltaru?

Koliko ima oltara u crkvi i gdje se nalaze?

Pronađite svećenika i pitajte ga za povijest crkve. Zapišite podatke.

15.8. Prilog 10: Karta grada Vinkovaca s označenim lokacijama skulptura.

Zadatak: Pratite lokacije označene na karti i obilazite ih redoslijedom po brojkama.

15.8.1. Prilog 11: Radni list; Peta grupa

2. Pronađite skulpture na temelju prikazanih detalja i upišite podatke u tablicu.

Detalj djela	Naziv djela	Ime autora	Datacija
			
			
			
			
			
			

Detalj djela	Naziv djela	Ime autora	Datacija
			

KADA DOĐETE NA LOKACIJU:

3. Fotografirajte skulpture sa svih strana.

4. Fotografirajte detalje skulpture.

5. Pronađite potpis autora i fotografirajte ga.

6. Spomenar javne skulpture: Od prikupljenog materijala napravite svoj spomenar javne skulpture. U programu u kojem se najbolje snalazite uredite dokument s vašim fotografijama. U spomenaru napišite ime autora, dataciju, smještaj djela (ulica ili park), kratku biografiju umjetnika i analizu djela.

15.8.2. Prilog 12: Radni list; Peta grupa

(Radni list se printa u pet primjeraka)

Ime i prezime: Datum:

Naziv grupe:

Zadatak: U označenom polju skicirajte djelo koje vas se najviše dojmilo. Ispod navedite ime autora, dataciju i analizirajte djelo.

Ime autora: Datacija:

Analiza djela:

15.8.3. Prilog 13: Radni list; Peta grupa

Grupa: Datum:

(zadatak se rješava grupno)

Zadatak: Pronađite građevine na reprodukcijama. Fotografirajte zgrade koje se nalaze pored građevina koje su prikazane na reprodukcijama, fotokopirajte ih i zalijepite u označeni prostor pored reprodukcije. Opišite/analizirajte zgrade koje ste fotografirali.

Analiza zgrade:

PRIVREDNA BANKA ZAGREB

Jesu li se nove zgrade dobro uklopile u već postojeće? Obrazložite.

16. Sažetak/Summary

The diploma thesis proposes project based learning in the secondary school subject Visual arts, aimed at student research of art history and cultural history of Vinkovci. The project was conceived as a fieldwork carried out in the city itself and is therefore primarily intended for students attending school in Vinkovci. It is based on group work and team work that takes place over eight weeks. The final result of the project is the production of a documentary movie about Vinkovci, which would show the skills and knowledge acquired by the students while working on the project.

Key words: project teaching, high school subject Visual Arts, Vinkovci, multimedia

17. Literatura

1.Antun Babić, *»Likovni umjetnici Vinkovaca u XX. stoljeću«*, u: Vinkovci, Gradsko poglavarstvo Vinkovci, 2010., str. 413.

2.Maja Bosnar, *Suvremena umjetnost u obrazovanju, Uloga novih medija u nastavi likovne kulture u gimnaziji*, Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti, 2018., str. 51.

3.Dragan Damjanović, *Kompleks zgrada Brodske imovne općine u Vinkovcima - Nepoznato djelo arhitekta Hermana Bollea,* Odsjek za povijest umjetnosti, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, 2011., str. 191. – 196.

4.Marko Dizdar, Ivana Iskra - Janošić, Maja Krznarić Škrivanko, *Vinkovci u svijetu arheologije*, Vinkovci: Gradski muzej Vinkovci, 1999.

6.Aleksandar Durman, *Vučedolski Orion i najstariji europski kalendar,* Zagreb: Arheološki muzej u Zagrebu; Vinkovci: Gradski muzej Vinkovci; Vukovar: Gradski muzej Vukovar, 2000., str. 16. i 100.

7.Howard Gardner, *Disciplinarni um*, Zagreb; Educa, 2005.

8.Danijel Petković, *Srednjovjekovna naselja sjeverozapadnog dijela Vinkovačkog kraja*, Vinkovci: Gradski muzej Vinkovci, 2006.

9.Drago Širić, *Vinkovci pisani starim razglednicama*, Vinkovci: Matica Hrvatska Vinkovci, 2002.

Internetski izvori:

10.Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Likovne kulture za osnovne škole i Likovne umjetnosti za gimnazije u Republici Hrvatskoj: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_162.html

11. Izrada replike posude Orion:
EDIT 2018 - Upoznajte Mirjanu, 6.Antičke filmske večeri:

https://www.youtube.com/watch?v=dAENmmHpAvo&list=LLDxjMou4c8ecns0Mr5T5Prg&index=3&t=243s

12.Članak u Večernjem listu, intervju sa Aleksandrom Durmanom:
Spektakularno otkriće u Hrvatskoj - pronađen najstariji kalendar u Europi, Večernji list:
https://blog.vecernji.hr/turisticke-price/spektakularno-otkrice-u- hrvatskoj-pronaden-najstariji-kalendar-u-europi-7254

13. Josip Brušmid, »Colonia Aurelia Cibalae«, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, Vol.6. No.1., (1902.) https://hrcak.srce.hr/63051, (pregledano 31. ožujka 2019.).

14.Crkva sv. Ilije na Meraji, Vinkovci: http://m.visitvukovar-srijem.com/hr/vidjeti-doživjeti/kulturni-i-povijesni-turizam/gradske-znamenitosti/vinkovci/crkva-sv-ilije-na-meraji-vinkovci,98.html

15. Miroslav Kujundžić, »Rimske Cibalae«, u: *Essehist: časopis studenata povijesti i drugih društveno-humanističkih znanosti*, Vol.6. No.6. (2014.), https://hrcak.srce.hr/184343, (pregledano 31. ožujka 2019.)

16. Domovinski rat u Vinkovcima: https://www.braniteljski-portal.com/16-rujna-1991-vinkovci-nepokoreni-grad-na-vratima-hrvatske

17.Povijesno kulturni turizam: http://www.tz-vinkovci.hr/hr/upoznaj-vinkovce/povijesno-kulturni-turizam/ (pregledano 1. travnja 2019.)

Popis slikovnih priloga:

1. Sl.1. Rekonstruirane kuće na Arheološkom nalazištu Sopot

2. Sl. 2. Trg bana Josipa Šokčevića, detalji prikaza Orion kalendara

3. Sl. 3. Posuda Orion, Gradski muzej Vinkovci

4. Sl. 4. Mramorni kip Posejdona, fotograf: Igor Krajcar, Arheološki muzej u Zagrebu

5. Sl. 5. Mramorni kip Herakla, fotograf: Igor Krajcar, Arheološki muzej u Zagrebu

6. Sl. 6. Eros, ulomak reljefa, fotograf: Igor Krajcar, Arheološki muzej u Zagrebu

7. Sl. 7. Brončani kip Fortune, fotograf: Igor Krajcar, Arheološki muzej u Zagrebu

8. Sl. 8. Brončani kip Erosa, fotograf: Igor Krajcar, Arheološki muzej u Zagrebu

9. Sl. 9. Kip božice Venere, fotograf: Igor Krajcar, Arheološki muzej u Zagrebu

10. Sl. 10. Glava bika, fotograf: Igor Krajcar, Arheološki muzej u Zagrebu

11. Sl. 11. Pijetao, fotograf: Igor Krajcar, Arheološki muzej u Zagrebu

12. Sl. 12. Ploča sa zavjetnim reljefom, fotograf: Igor Krajcar, Arheološki muzej u Zagrebu

13. Sl. 13. Gradske terme, Vinkovci

14. Sl. 14. Crkva Svetog Ilije na Meraji, prva polovica 14. st. Vinkovci

15. Sl. 15. Zgrada Brodske imovne općine, 1910. Vinkovci

16. Sl. 16. Crkva Svetog Euzebija i Poliona, 1772. Vinkovci

17. Sl. 17. Dragutin Morak, Reljef sa prikazom graničarskih seljaka

18. Sl. 18.Dina Merhav, *Ptice u letu*, željezo, 2016.

19. Sl. 19. Ivan Križanac, *Ruža Hrvatska*, bronca

20. Sl. 20. Vanja Radauš, *Spomenik Josipu Kozaracu*, bronca, 1959.

21. Sl. 21. Dejan Duraković, Spomenik Mariji i Ivanu Kozarcu, bronca, 2016.

22. Sl. 22. Ivan Kujundžić, Spomenik banu Josipu Šokčeviću, bronca, 2019.

23. Sl. 23. Zavjetni kip Svetog Trojstva, kamen, 1845.

24. Sl. 24. Alojzija Ulman, *Dobri pastir*, bronca